

Charita v Olomouci 1922-2012

dějiny
osobnosti
současnost

charita
OLOMOUC

Archiválie a doprovodný obrazový materiál reprodukovány se souhlasem Arcibiskupství olomouckého, Charity Olomouc, Metropolitní kapituly u sv. Václava v Olomouci, Milosrdných sester III. řádu sv. Františka v Opavě, olomoucké pobočky Zemského archivu v Opavě a Římskokatolické farnosti sv. Václava Olomouc.

Autoři: Mgr. Martin Kučera, Mgr. František Jemelka

Obálka a grafická úprava: Mgr. Lukáš Pavelec

Tisk: Střední škola polygrafická Olomouc

Vydala Charita Olomouc

Olomouc 2012

www.olomouc.charita.cz

1. vydání

Na obálce Skutky tělesného milosrdenství (Arcidiecézní knihovna Olomouc, sign. 13 293).

ISBN 978 – 80 – 905260 – 1 – 3

Slovo ředitelky Charity Olomouc	4
Slovo prezidenta Arcidiecézní charity Olomouc	5
Slovo ředitele Arcidiecézní charity Olomouc	6
Slovo úvodem	8
1. Jak to bylo se sociálně zdravotní péčí dříve	10
2. Mít rád bližního svého – kdyby nebylo řádů	13
3. Katolická charita se organizuje a vzkvétá	15
4. Působí v přímé péči	20
4.1 Útulna sv. Ludmily v Tršicích	20
4.2 Sociální péče v Lukově u Holešova	20
5. Ve farnostech	21
6. Skutky milosrdné lásky v podání dobročinných spolků	23
6.1 „Za vším hledej ženu“ aneb Křesťansko-sociální spolek žen a dívek v Olomouci	23
6.1.1 Zřizuje se pomocný odbor Marta	24
6.1.2 „Zdroj lásky a nepřítel bídy“ – buduje se první katolický dům sociální péče	24
6.2 Olomoucké specifikum – Spolek sv. Antonína a bl. Jana Sarkandra	26
6.3 Ještě krátce k Dobročinnému komitétu dam	26
7. Jedeme k moři aneb ozdravné pobyty	27
8. Proti Charitě – doba, která tříbila charaktery	28
9. Charita opět svobodně funguje	30
10. Charita Olomouc 1992–2012	32
10.1 Blýská se na lepší časy	32
10.2 Pomoc lidem bez domova	33
10.3 Péče o seniory a lidi s tělesným handicapem	35

10.4	Pomoc lidem s duševním onemocněním	36
10.5	Podpora etnických menšin a související poradenství	37
10.6	Poradenství.....	38
10.7	Pomoc při krizových situacích a přírodních katastrofách	38
10.8	Dobrovolnictví a spolupráce s farnostmi	39
10.9	Další aktivity	40
10.10	Slovo ke strategii a struktuře	40
10.11	Rok 2012 ve zkratce a napříč Charitou	40
11.	Také budova Charity Olomouc má své příběhy.....	41
12.	Kdo byl kdo? Aneb osobnosti Charity.....	44
Závěrem		49
Použité prameny a literatura		50
Summary.....		53
Zusammenfassung		54

Přílohy:

- I. Soupis předsedů a prezidentů Svazu Charity v Olomouci, Arcidiecéšní Charity v Olomouci (Arcidiecéšní katolické charity v Olomouci), Arcidiecézní charity Olomouc
- II. Soupis ředitelů Svazu Charity v Olomouci, Arcidiecéšní Charity v Olomouci (Arcidiecéšní katolické charity v Olomouci), Diecézního střediska České katolické charity v Olomouci, Arcidiecézní charity Olomouc
- III. Soupis ředitelů Domova bl. Anežky České (1936–1950) a Charity Olomouc (od r. 1992)
- IV. Stručné dějiny olomoucké Charity z pohledu Stanislava Šimíčka

Slovo ředitelky Charity Olomouc

Vážení a milí čtenáři,

představujeme Vám publikaci, která popisuje historii Charity v Olomouci. V tomto roce si Charita Olomouc, stejně jako mnohé další charity, připomíná dvacáté výročí svého vzniku. Je tedy příhodné zamyslet se nad tím, zda Charita opravdu je tím třetím pilířem církve a zda poskytuje dobrou službu podle svého poslání.

Charita Olomouc je poslána katolickou církví, aby odpovídala na potřeby lidí v nouzi službou v duchu křesťanské lásky, která chrání v každém člověku jeho důstojnost. (Poslání Charity Olomouc)

Když jsme v historických dokumentech hledali zmínku o Charitě, o době jejího vzniku na území Olomouce, netušili jsme ještě, co vše se dozvíme – kolik obětavosti, úsilí a lásky bylo vynaloženo pro druhé. Se zvědavostí jsem se sama začetla do zpráv z ročenek a pamětních listů, které popisují, jak se řádové sestry i obyčejní lidé pouštěli do budování útulků, s jak obrovským nasazením začali pomáhat pouze s tím, co měli k dispozici. Jak pořádali sbírky a velmi pečlivě vedli důkladné statistiky tak, aby vše bylo průkazné. Dočetla jsem se, jakým způsobem a komu se pomáhalo: Již tehdy, v počátku minulého století, se pečovalo především o sirotky, nemocné, chudé (v nynějším sídle Charity Olomouc na Wurmově ulici byl zřízen chudobinec). S údivem jsem zjistila, že i náš dnešní denní stacionář Dům sv. Vincence měl své předchůdce. A také, že ošetřovatelky chodily do domácností, kde pečovaly o nemocné a dokonce se o celou domácnost a děti staraly, dokud se matka či oba rodiče neuzdravili. Milosrdné sestry III. řádu sv. Františka v Opavě založily ošetřovatelskou školu, vůbec první svého druhu na Moravě a ve Slezsku a druhé v tehdejší Československu, neboť věděly, že je potřebné, aby ošetřovatelky uměly s pacienty komunikovat, zvládaly odbornou práci a rozuměly i sociální potřeby chudých.

Také tehdy existovaly ústavy a zařízení, které měly obtíže při zajištění svého provozu a s téměř nadlidským úsilím se snažily získat peníze. Pracovníci se dělili o jídlo a mnohdy žili v horších podmínkách, než klienti. S potěšením jsem se dočetla, že i obec začala pomáhat, spolupodílet se na pomoci, a poskytla potřebné finance. Velmi aktivně, a dokonce (dovolím si tvrdit) způsobem, který měl velmi vysokou úroveň, byli oslovováni sponzoři a dárci, pořádaly se přednášky o službách doprovázené promítáním světelných obrázků. Charita dokonce vybudovala i zahraniční dětskou ozdravovnu.

To vše na určitou dobu – téměř plných 40 let – umlklo.

Ještě teď mě však poznání toho všeho hřeje u srdce a já cítím chvění a touhu jít po cestě, kterou naši předchůdci a předchůdkyně šli. Vždyť pracovníci Charity i nyní pečují o nemocné a chudé, pomáhají vdovám a sirotkům, starají se o bezdomovce, doprovázejí osamocené, pochovávají zemřelé.

Ludmila Gottwaldová, ředitelka Charity Olomouc

Slovo prezidenta Arcidiecézní charity Olomouc

Z této publikace mám radost, protože nám dává poznat mnohé souvislosti nejen z oblasti fungování Charity, ale souvislosti života vůbec. Když totiž slavíme 20. výročí založení, nebo spíše obnovení charit v různých místech Arcidiecéze olomoucké, seznamuji se s konkrétními událostmi na zcela určitých místech a se zcela konkrétními lidmi, kteří ze své víry, touhy, zájmu o druhé, potřebné lidi dali své síly, schopnosti, čas, kus svého života, svého srdce, aby se život nejrůzněji znevýhodněných stal snesitelnějším, lidštějším. S lidmi, kteří se dali do této činnosti společně, ve společenství římskokatolické církve, na Charitě.

Zjišťuji, že ta touha a snaha vychází ze dvou směrů. Např. v Otrokovicích se skupina žen modlila, aby charita u nich vznikla. V Šumperku zase místní farář tak dlouho a vytrvale vyzýval věřící k založení charity, až se manželé, kteří už druhým pomáhali soukromě, rozhodli „jít do toho“ organizovaně. Poznávám, jak se povědomí a touha věřících projevit svou vírou a láskou společně jménem církve spojuje s povědomím a touhou pastýřů, kněží i biskupů a přináší své plody.

Setkání vlastní iniciativy „zespod“ a péče biskupa „shora“ poznávám také v začátcích Charity za první republiky, ve spolupráci P. Bláhy ze Svatého Kopečku u Olomouce a tehdejšího arcibiskupa služebníka Božího Antonína Cyrila Stojana. Ale o tom se už dočtete v textu publikace, kterou právě otvíráte. Za vším pak probleskuje Bůh se svou prozřetelností, který také nás dnes inspiruje a zve a spojuje, abychom se podíleli na poslání Ježíše Krista: „aby měli život a prožívali jej naplno“ srv. Jan 10,10b.

P. Bohumír Vitásek, prezident Arcidiecézní charity Olomouc

Slovo ředitele Arcidiecézní charity Olomouc

Vážení čtenáři,

byl jsem požádán, abych napsal úvodní slovo k publikaci, kterou nyní držíte ve svých rukách, a rád jsem výzvu paní ředitelky Gottwaldové přijal. Když jsem si potom následně přečetl historické skutečnosti a souvislosti, trochu jsem se tohoto úkolu zaleknul. Kolik je to za ta desetiletí práce tisíců lidí, dobrovolníků, pracovníků a dárců, jejichž jména zůstanou většinou neznámá. Kolik je to práce a úspěchů, ale také bolesti, obětí, strádání a perzekucí? A kolik dobra a naděje z tohoto díla přes všechny překážky a těžkosti vzešlo? Charita je mimořádné dílo a je bezpochyby Bohem požehnané.

Já sám jsem přímou součástí charitního díla od roku 1995. Pamatuji si, jak jsme začali navazovat na práci, která po sametové revoluci povstala znovu doslova z nuly. Neměli jsme peníze, prostředky, chyběla zkušenost, neexistovali odborníci a ani jsme netušili, kam až se může Charita dostat. Řídili jsme se hlavně vírou, intuicí a svědomím a rovněž snahou dělat svoji práci, jak nejlépe to jde. Zažil jsem dobu obrovského nadšení a nasazení, ze které já sám budu čerpat po zbytek svého života.

Pravděpodobně jedním z prvních a nejvýznamnějších rozhodnutí, které na dlouhou dobu dopředu určilo cestu charitních služeb, bylo zřízení charitní ošetrovatelské a pečovatelské služby. Od ní pak byly následně odvozovány další služby, ale domácí péče je dodnes jednoznačně dominantní. Znamenala nový trend, a to od zařízení ústavního typu ke službám ambulantním a terénním. Nastartovala zásadní změnu v humanizaci systému sociálních služeb, protože šla za potřebným, aby mu umožnila žít důstojný život v jeho přirozeném domácím prostředí. Pomohla změnit přístup ke klientovi. Ten se z pouhého objektu pomoci stal partnerem, a tím důstojnou lidskou bytostí, což má zásadní význam pro integraci sociálně znevýhodněných lidí do běžné společnosti. Ke strategicky důležitým službám přibyl v roce 2002 Hospic na Svatém Kopečku. Ten je u nás stále ještě unikátním zařízením pro léčbu bolesti a péči o pacienty v poslední fázi života, kdy už skutečně není možné zůstat doma. Hospicová myšlenka je zásadní křesťanskou alternativou postavenou proti snahám legalizovat eutanazii. Mění pohled na nemocného člověka a dokazuje hodnotu a smysl lidského života od početí až po přirozenou smrt.

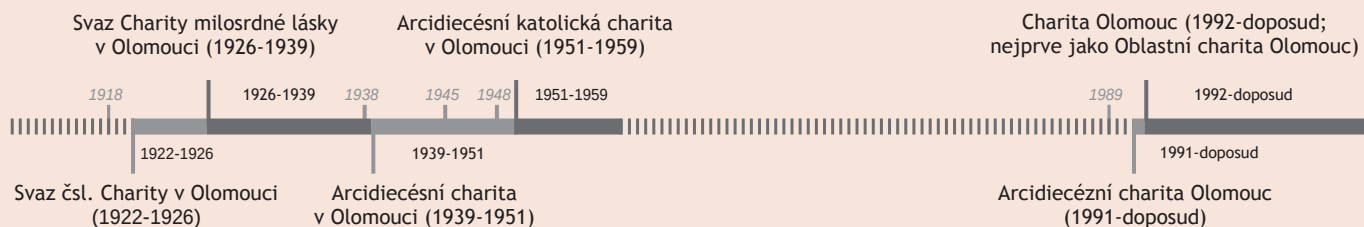
Mezi nejdůležitější milníky v novodobé historii Charity patří impuls ke zřízení CARITAS – Vyšší odborné školy sociální Olomouc v roce 1995. Čtyřleté zkušenosti z charitní práce ukázaly, že elán, nadšení a dobré úmysly nestačí. Je potřeba myslet dopředu a vychovávat a formovat odborníky, kteří budou v charitních službách pracovat. Začátky byly těžké a klopotné, ale dnes je možné s jistotou říct, že charitní dílo by nebylo tam, kde je, nebýt působení právě této školy. Díky za ni!

Další událostí, která významným způsobem ovlivnila činnost a postavení Charity, byly katastrofální povodně na řece Moravě v roce 1997. Nebyli jsme na ně připraveni ani odborně, ani materiálně, ale od prvních hodin a dní se charity změnily v krizová a koordináční centra a začaly lidem pomáhat. A nejenom materiálně a finančně, ale i psychicky a duchovně. Hodnota charitní pomoci se nakonec počítala ve stovkách milionů korun. Tyto povodně Charitu zásadně změnily. Její práce se zprofesionalizovala a začali jsme se systémově na podobné situace připravovat. To se vyplatilo hned následující rok 1998 při povodních v oblasti východních Čech a následně pak ještě v roce 2002 při historicky největších záplavách v naší zemi. Díky nim si Charita získala respekt celé společnosti.

Poslední oblastí, kterou bych chtěl nějakým způsobem zdůraznit, je angažovanost charit na poli mezinárodní humanitární a rozvojové spolupráce. Už bych ani nedokázal vytáhnout z paměti všechna místa a situace, ve kterých se Arcidiecézní charita Olomouc spolu s ostatními charitami angažovala. Byla to pomoc ve válkami zpusťšených oblastech a na místech postižených přírodními nebo humanitárními katastrofami. Jen namátkou země na Balkánu, Arménie, Írán, Pákistán, země na africkém kontinentu, Indonésie, Haiti a mnoho dalších. Tisícům dětí bylo pomůženo prostřednictvím Adopce na dálku. Každá zmíněná oblast nebo každá událost by vydala na samostatnou knihu. Pomoc v zahraničí nám pomáhá měnit nás samotné a koriguje náš pohled na naše vlastní problémy.

Charita v Arcidiecézi olomoucké dnes zaměstnává zhruba 1700 spolupracovníků, má stovky, možná tisíce dobrovolných spolupracovníků a dobrodinců a její roční rozpočet je zhruba šest set milionů korun. Mnohé se za uplynulých dvacet let změnilo a změnila se v mnohém i práce Charity. Jedno však zůstává neměnné. Vždycky a v každé společnosti budou lidé, kteří nemají síly, možnosti ani schopnosti zabezpečit všechny svoje životní potřeby. Vždycky bude potřeba soucitu, empatie, vždycky bude potřeba caritas – milosrdná láska. Ať Boží milost ani v nás není zbytečná.

Václav Kepřt, ředitel Arcidiecézní charity Olomouc

Katolická církev se vždy v duchu evangelia starala o potřebné, ať již se jednalo o sirotky, děti v opatrovnách, mládež, postižené, nevidomé, slabomyslné, chudé, nemocné, osoby přestárlé, služebné, studenty, pocestné, hladové či nemocné v ozdravovnách, nemocnicích nebo v rámci péče po domech a později se starala i o samotnou formaci sociálních pracovníků. Tato péče však dříve nebyla poskytována organizovaně, zastávaly ji např. římskokatolické úřady nebo se financovala prostřednictvím nej-různějších nadací a fondů (farních, biskupských, šlechtických). Později byly zřizovány chudinské ústavy, charitativní činnost vyvíjely i mnohé dobročinné organizace a spolky, hojně se jí věnovali členové mužských a ženských řádů. Stranou nezůstávala ani dobrovolná aktivita jednotlivců, kteří často zřizovali nadace např. u příležitosti významných životních událostí, případně na potřebné mysleli ve svých testamentech.

K profesionalizaci a organizaci katolické sociální péče tedy dochází až po vzniku Československa, kdy se svatokopecký premonstrát P. Ludvík Antonín Bláha začal systematicky zabývat mapováním dosavadní katolické charitativní činnosti na Moravě. Bláhův impuls pak z rozhodnutí olomouckého arcibiskupa Stojana vyúsťuje v únoru 1922, kdy zasedá ustanovující valná hromada Svazu čsl. Charity, tj. de facto dnešní Arcidiecézní charity Olomouc.

V případě této publikace se naše pozornost soustřeďuje do Olomouce, kde v bývalé kanovnické rezidenci na dnešní Wurmově ulici č. o. 5 již dvacet porevolučních let působí Charita Olomouc. Charita navázala na tradici sociální péče, která zde byla vyvíjena od počátku třicátých let minulého století. Tehdy byl v objektu zřízen Domov blahoslavené Anežky České a o děti chudých rodičů, služebné dívky i nezaměstnané se zde staraly sestry františkánky z blízké Mariánské ulice. Zároveň také uplynulo devadesát let od založení předchůdkyně dnešní Arcidiecézní charity Olomouc (s vynucenou přestávkou činnosti v době komunistické totality). Dvě významná jubilea, která si bezesporu zasluhují naši pozornost.

Podkladem práce se staly především fondy „Arcidiecézní Charita milosrdné lásky Olomouc“ (1922-1948/59, Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, dále jen ZAO) a „Domov bl. Anežky České“ (1927-1949, Metropolitní kapitula sv. Václava v Olomouci). Čtenáře dále odkazujeme na unikátní dílo z roku 1930 s názvem *Pamětní spis o katolické charitě (milosrdné lásce) v zemi moravsko-slezské*, které detailně mapuje počátky a rozvoj sociálně zdravotní činnosti v olomoucké i brněnské diecézi. Cenné zdroje informací nám také poskytly např. výroční zprávy Charity a charitní časopis *Za láskou!* Závěrečný seznam pramenů a literatury pak přináší další zdroje, které se staly nepostradatelnými pro tvorbu i redakci naší publikace.

Tento jubilejní spis je tedy nejspíše prvním pokusem připomenout organizovanou katolickou charitativní a charitní činnost na území města Olomouce a v jeho okolí. Otevírají se tak cesty k jeho doplňování, neboť publikace nemůže (a není to ani ambicí autorů) vše popsat zcela vyčerpávajícím způsobem. Má spíše informativní charakter a klade si záměr skromnější. Neboť tak jako občas pátráme ve farních matrikách s cílem dozvědět se něco více o našich předcích, tak podobně i my chceme dnešní generaci přiblížit tradici charitní činnosti od počátku její profesionalizace až do současnosti. Když poznáme vlastní minulost, jsme schopni lépe reflektovat i současnost. A jelikož snadno zapomínáme, nebo dokonce vytěšňujeme a zkresluje nám ne-

milé, nedávno minulé události, chceme na příkladu olomoucké Charity ilustrovat zlovůli komunistického režimu, který svým tvrdým postojem a brutálním postupem vůči církvím a náboženským spolkům ukončil dosavadní rozkvět charitní činnosti v našem státě. K obnově tradičních charitních struktur dochází až po listopadu 1989, proto chceme také krátce poukázat na činnost obou Charit sídlících v krajském městě, tj. Arcidiecézní Charitu Olomouc, která je zastřešující organizací charitní práce v olomoucké arcidiecézi a především samotnou Charitu Olomouc. Ta se za posledních dvacet let přeměnila v jednu z nejvýznamnějších organizací poskytující zejména sociálně zdravotní péči v olomouckém děkanátu.

Doufáme, že publikace se stane atraktivní a čtivou pro zaměstnance Charity, její klienty, ale i sociální pracovníky jiných olomouckých poskytovatelů sociálních či zdravotních služeb a především pro olomouckou veřejnost, která se zajímá o činnost Charity nebo finančně, materiálně nebo přímo vlastními silami podporuje její fungování.

Autorem kapitol 1–9 a 11–12 je Martin Kučera, desátou kapitolu napsal a editorem publikace byl František Jemelka.

Na tomto místě bychom také rádi poděkovali vedení olomoucké pobočky Zemského archivu v Opavě (především Stanislavu Lapčíkovi) za vstřícnost při studiu dosud nezpracovaných fondů a za povolení získané archiválie reprodukovat. Velké poděkování patří Miroslavu Výmolovi, který nám jednak zpřístupnil cenný fond týkající se Domova bl. Anežky České, ale také nezištně poskytl výsledek vlastních rešerší v oblasti místní sociální péče (především podklady k medailonům věnovaným J. Stavělovi a F. Světlíkovi). Děkujeme také paní Janě Vážanové za poskytnutí informací o Hospici na Svatém Kopečku u Olomouce. Naše poděkování směřujeme taktéž sestrám františkánkám z Opavy, bratřím premonstrátům v Praze na Strahově a sestrám premonstrátkám ze Svatého Kopečka u Olomouce.

Nechť se toto čtení stane nejen připomenutím katolické charitní tradice na Moravě, respektive v Olomouci, ale je především přijato jako výraz poděkování všem, kteří jakýmkoliv způsobem pomáhali nebo pomáhají potřebným, a kteří se tak ve svém životě snaží naplňovat význam slova „caritas“ – milosrdná láska.

Přejeme si, aby práce byla především potěšením pro samotnou olomouckou Charitu, které jubilejní spis srdečně věnujeme.

Za autory M. Kučera

1. Jak to bylo se sociálně zdravotní péčí dříve

Na území města Olomouce existovaly od středověku tzv. špitály, kde se pečovalo o osoby přestarlé a opuštěné nemocné. V podstatě se jednalo o zaopatřovací ústavy. Samotné špitály stávaly při kostelech či kaplích a nazývaly se dle jejich patronů.¹ Výdaje ústavů byly hrazeny z nadací a fondů, jejichž zřizovateli byli např. církevní hodnostáři, městští zastupitelé či samotní věřící. O nemocné se nejdříve starala laická sdružení, poté příslušnice náboženských spolků, tzv. „bekyně“², po jejich zrušení péči přebírají členky třetího řádu sv. Františka. Josef Kšíř uvádí, že život ve špitálech se řídil předpisy, které např. špitálníkům určovaly stravu, oděv, účast na církevních průvodech, pohřbech nebo modlitbách za donátory. U každého kostela bylo povoleno vybírat almužnu, která se však rozdělovala i mezi ostatní chudé.

Prvním a nejstarším tehdejším zařízením sociální péče na území města Olomouce byl špitál u sv. Ducha (původně nazýván „u sv. Antonína“ nebo také „Velký špitál“). Budova se nacházela nedaleko Nové brány na Předhradí od roku 1246 v místě dnešního Muzea umění. Jeho existenci připomíná štukový reliéf na fasádě budovy z roku 1916 s vyobrazením ošetření ležícího starce s letopočty trvání ústavu. Další olomoucký špitál byl nejspíše vybudován na počátku 13. století a až do roku 1744 se nacházel v parku u zastávky Wolkerova. Pojmenován byl podle kaple sv. Ducha (někdy zvaný „Malý špitál sv. Ducha“). Po výstavbě nového kostela se mění na špitál u Panny Marie v poli. Špitál sv. Ondřeje byl zřízen v roce 1347 v dřívější osadě Ostrovy v sousedství obce Bělidla. Další, sv. Joba a Lazara, fungoval na ulici Litovelské.

Všechny špitály, které se však nacházely před městskými hradbami, doplatily na švédskou okupaci. Pokud byly obnoveny, tak jsou opět zbourány z důvodu bezpečí před pruským vojskem. Zánik mnohých budov ovlivnilo i vyhlášení Olomouce za pevnostní město.

Roku 1755 se městu podařilo zakoupit a adaptovat domy přiléhající k jezuitskému konviktu v tehdejší ulici Božího Těla a tradice špitálu sv. Joba a Lazara zde mohla pokračovat (dnes Univerzitní ulice, domky pak zbourány, pozemky kupuje v roce 1905 Otto Primavesi, v jeho vile nakonec bylo umístěno sanatorium Dr. Koutného, poté Dr. Pospíšila, dnes je tu mj. restaurace).

Další známý špitál byl založen měšťankou Markétou v roce 1360 na území spravovaném hradištskými premonstráty (stával při kapli sv. Markéty v osadě Ostrovy za hradbami města). Tento špitál stihl stejný osud jako špitály ostatní; za pobytu Švédů byl rozbořen, po jejich odchodu již však nebyl obnoven. Proto se opat Norbert Želecký z Počenic rozhodl zřídit špitál nový, na Svatém Kopečku. Špitál sv. Norberta byl vysvěcen v roce 1698, budova se stále nachází na Sadovém náměstí za kaplí Jména Panny Marie (dnes lesní správa). Zařízení mělo kapacitu dvanácti mužů a v provozu bylo až do roku 1879.³

Ve městě údajně byly i další špitály, např. u sv. Alžběty, sv. Marka a dokonce špitály dětské.

1 | Kolem roku 1183 je znám Špitál svatě Alžběty v Ivanovicích na Hané, 1374 městský chudobinec v Uherském Hradišti, ve Strážnici stával špitál nejspíše již před rokem 1585.

2 | Jednalo se o vdovy po účastnících křížových výprav.

3 | Panství bylo prodáno Filipu Ludvíku hraběti ze Saint-Genois ve veřejné dražbě roku 1897, novým majitelem se stal Jan kníže Liechtenstein, jeho rod objekt drží až do roku 1945. Poté je zabrán státem a předán státním lesům.

Většina špitálů je zrušena za vlády Josefa II. Stejný osud postihl mnoho klášterů, v Olomouci zanikají např. kláštery kartuziánů a klarisek, augustiniánů, minoritů u sv. Jakuba či bernardinů na Bělidlech (1782-1784). Celkem je v městě zrušeno sedm klášterů, zůstali pouze kapucíni nebo např. dominikáni. Špitály nahradila první nemocnice, která začala fungovat kolem roku 1787 (od roku 1855 všeobecná a veřejná, od 1862 zemská, nyní budova Filozofické fakulty na Křížkovské ulici).

V roce 1785 jsou sloučeny olomoucké chudinské nadace. Vznikl tak Spolek lásky k bližnímu, jehož cílem bylo zaopatřit všechny potřebné včetně dětí. Společným rysem pomoci potřebným (ať již se jednalo o příspěvek na stravu, ošacení či léčebné výlohy) bylo zejména to, že pomoc se nehradila z rozpočtu města. Finanční prostředky spravovaly farní úřady u sv. Mořice, sv. Václava a u Panny Marie na Předhradí (poté farnost sv. Michala). Teprve roku 1828 se farním úřadům společně s městem podařilo zřídit Spojený farní chudinský ústav (nástupce Spolku lásky k bližnímu), který byl řízen zástupci jednotlivých zúčastněných subjektů (tj. starostou, duchovními správci zmiňovaných farností a dvěma zastupiteli). K další úpravě péče o chudé došlo v r. 1863, kdy přešla na obec povinnost pečovat o chudé a zřizovat obecní dobročinné ústavy. Povinností obce bylo i zřízení obecního chudinského fondu.

Předností chudinského ústavu byla značná ekonomická síla. Fond podporoval potřebné udílením obročních míst, poskytoval měsíční podpory, dočasné podpory v nemoci, udílel příspěvky na výchovu dětí nebo na obstarání šatů a léků. V roce 1904 schválilo návrh stanov chudinského ústavu městské zastupitelstvo, definitivně jsou potvrzeny o dva roky později. Spojený chudinský ústav tím získal statut právnické osoby. Město poté přistoupilo k realizaci dříve myšlenky vybudování sociálního domu v dnešních ulicích Vodární a Kačení. Chudobinec byl předán do užívání 3. listopadu 1907.⁴

Péče o potřebné byla svěřena řádovým sestrám z Kongregace milosrdných sester III. řádu sv. Františka v Mariánské ulici. Služeb sociálního domu využívali chudí a obročníci fondu Maxe Josefa, neboť se město zavázalo poskytovat devět míst olomouckým měšťanům.⁵ V přízemí budovy bylo od počátku vyčleněno několik místností pro okamžitou pomoc osobám, které se dostaly do tíživé životní situace (např. byly bez přístřeší). Dále byl do budovy přestěhován i dětský útulek z Blažejského náměstí, ale ten je po první světové válce zrušen.⁶ V roce 1946 jsou klienti přestěhováni do nové budovy ve Chválkovicích.

Po vzniku Československa došlo ke zřízení referátu sociální péče města (1920). Sociální péče je rozšířena a nově poskytována např. dětem, matkám, mládeži a nezaměstnaným. Ve městských statistických ročenkách se dočteme, že v letech 1919–1923 zde fungovalo velké množství městských i soukromých institucí pečujících o potřebné. Jednalo se např. o zmíněný Spojený

4 | Dům dnes slouží pro výuku studentů Univerzity Palackého v Olomouci. Dřívější využití domu za účelem pomoci potřebným dnes připomíná již jen špatně čitelný nápis nad vstupním portálem „Dům pro chudé a choré“.

5 | Městský zaopatřovací ústav Maxe Josefa byl další významnou městskou institucí. Založen roku 1847 u příležitosti oslav padesátého výročí kněžského svěcení kardinála Maxmiliána Josefa Sommerau-Beckha. Cílem ústavu bylo zaopatřit staré a ne vlastní vinou zchudlé měšťany nebo jejich ženy či vdovy. Kandidát musel splnit stanovené podmínky, tj. musel být občanem města minimálně po 10 let (tzv. Bürger), 55 let starý a bez závažné nemoci. Původně byli obročníci umísťováni v domě č. 246 v Renderově ulici, roku 1896 převzal ústav dům č. 241 (tehdy Sarkandrova ulice č. 13), který městu nabídl Rudolf Weiser. Činnost byla financována z výnosů pozemků v katastrech Nová Ulice, Klášterní Hradisko, Novosady a z domu č. 241. Při ústavu fungovaly také další nadace jako např. nadace Klementiny Primavesi, Josefa z Engllů, nadace arcibiskupa Kohna, Viléma Nathera nebo nadace svatomořického probošta J. Hanela.

6 | Opatrovna na Blažejském náměstí byla otevřena v pronajatém domě č. p. 95 roku 1844, a to pod záštitou již zmiňovaného olomouckého biskupa Sommerau-Beckha (později byl dům odkoupen). Jelikož od počátku kapacita domu nestačila, byla v roce 1886 zřízena městská školka na Pekařské ulici. Opatrovna je od r. 1909 zařízením města.

Poslední připomínka špitálu sv. Ducha, který stával na místě dnešního Muzea umění Olomouc, foto M. Kučera

Klienti městského chudobince v Olomouci se sestrami františkánkami, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, zásobník I., obr. č. 47

První sociální dům v Olomouci, pohled z Vodární ulice, foto M. Kučera

chudinský ústav, při kterém od roku 1922 fungovala noclehárna. O dva roky později je však z kapacitních důvodů uzavřena a její činnost přebírá noclehárna v hostinci u Tománků ve Chválkovicích. Městská sociální péče byla organizována v rámci Okresní péče o mládež (vznikla ze Sirotčího spolku v červnu 1921), zřízeny byly například poradny pro matky s dětmi v Sokolské ulici, Hodolanech nebo Hejčíně. Okresní péče dále zřizovala jesle pro batolata a kojence na Sokolské ulici a Nové Ulici. Další činností bylo umísťování sirotek do rodinné péče, dětských domovů a také sirotčinců. Vykonávána byla také právní ochrana mládeže a péče o dorost prostřednictvím poradny pro volbu povolání.

Spolek „Péče o zdraví mládeže v Olomouci“ organizoval prázdninové pobyty dětí v zakoupených budovách a na pozemcích např. v Sobotíně u Šumperku. Prázdninové osady fungovaly i na Svatém Kopečku nebo v Lašanech.

V městě byla zřízena i „Studentská klinika“ a „Studentský domov“ pro volnočasové aktivity studentů (studovny, hřiště). Obědy poskytoval městský „Spolek pro péči o nezaměstnané“.

V oblasti soukromé sociální péče vyvíjel činnost Československý červený kříž nebo Masarykova liga proti tuberkulóze. V rámci dobročinných spolků působil Dobročinný spolek žen „Josefina Černochová“ (založen 1904). Jeho členové se až do roku 1929 starali o stravování školních dětí, kdy činnost převzala Národní jednota na Nové ulici. V roce 1910 zřídil spolek veřejnou knihovnu čítající přibližně 2700 svazků.

Výrazně se v sociálně zdravotní oblasti angažovaly členky místních i okolních klášterů.

Vedle českých dobročinných spolků je třeba zmínit i spolky německé, jako např. Deutsche Frauenvereinigung, který od roku 1910 provozoval jesle a dětský útulek v Hrnčířské ulici. Další spolek nesl název Frauen-Wohltätigkeitsverein (fungoval od roku 1860). Staral se především o chudé, staré a nevýdělečné ženy, a to bez ohledu na národnost a náboženské vyznání. V Olomouci a okolí fungovala i německá Okresní péče o mládež.

Židovská péče byla realizována prostřednictvím spolků Chevra Kadiša (spolek zařizoval chudým pohřeb) nebo Israelitischer Frauenverein.

2. Mít rád bližního svého – kdyby nebylo řádů

Město Olomouc je již několik staletí centrem duchovního života. Na jeho území se nacházelo a nachází sídlo olomouckých biskupů a řada mužských a ženských klášterů. Řeholníci a řeholnice vždy reagovali na potřeby chudých. Obstarávali jim almužny, polévky, finanční podpory, starali se o chudé studenty nebo umožňovali bezplatné přístřeší pocestným.

Kardinál Bedřich Fürstenberg povolal do Olomouce Milosrdné sestry III. řádu sv. Františka z Opavy již v roce 1855. Sestry z Mariánské ulice zabezpečovaly provoz v místní nemocnici a zmiňovaném městském chudobinci ve Vodární ulici. Kromě péče o potřebné zajišťovaly v chudobinci i chod kuchyně a prádelny. Za války pak působily v lazaretech, v této složité době musely často žebrať po domech, podléhaly únavě a podvýživě. Po válce některé zůstaly ve službě v nemocnici na Hradisku. Na žádost Marie Pospíšilové převzaly dětskou opatrovnu Na Hradě.

Další část sester františkánek se starala o provoz Arcibiskupského dívčího sirotčince na olomouckém předměstí Nové Sady. Dům kongregace byl založen v roce 1860 arcibiskupem Fürstenbergem, kterému záměr poradil dómský vikář Klement Černoch. Pro dané účely byla zakoupena budova zdejšího hostince. O provoz se staralo dvacet sester, kapacita byla stanovena na padesát sirotek a dvacet duševně nemocných žen a dívek.⁷ Z darů jsou později vybudovány hospodářské budovy a postaveny škola, kaple a studna s větrným pohonem (výstavbu finančně podpořil arcibiskup Kohn).

Na území města i v jeho okolí dále působily Sestry kongregace bl. Zdislavy třetího řádu sv. Dominika, které měly mateřinec v Olomouci-Řepčíně (od roku 1889). Řád spravoval ústavy pro vzdělávání učitelek, měšťanské, obecné a mateřské školy, opatrovny, jesle, sirotčince, hospodyňskou školu či chudobince. Působil také v Přerově nebo Kokorách.

Při kapucínském klášteře byla 21. června 1914 otevřena Útulna svaté Alžběty pro 20-30 postarších řeholníků a měšťanů. Služba byla poskytována zdarma, nebo za mírný poplatek. V sousedství kláštera ještě fungoval Dům sester Neposkvrněného Početí Panny Marie, jehož členky vyvíjely ošetrovatelskou i duchovní pomoc v rodinách.

Sestry voršílky v Kateřinské ulici vedly ve městě školu a penzionát. Potřebným denně rozdávaly polévku, kávu, chléb, peníze, obnošené šatstvo a prádlo.

Řádové sestry působí také v blízkém okolí Olomouce. V únoru 1902 je premonstrátem Vojtěchem Frejkou na Svatém Kopečku u Olomouce založen klášter sester III. řádu sv. Norberta. První klášterní budova stála v dnešní Ústavní ulici. Sestry na žádost duchovního správce P. Frejky založily v roce 1903 menší český dívčí sirotčinec v zahradě mateřince. Sirotčinec vedla řádová sestra Norberta. Dívky tak měly zajištěnu stravu, oblečení i obuv. Do školy chodily na Svatém Kopečku, sestry je ale učily

⁷ | Sestry františkánky působily také v Opavě, Odrách, Rýmařově, Bruntále, Šternberku, v roce 1915 převzaly také plicní sanatorium v Pašce, působily v nemocnici v Bílovci, Vítkově, Německé Libině, Prostějově, Hranicích, Litovli nebo Tovačově.

Křelovský sirotčinec, ZAO, fond
Arcidiecézní Charita, zásobník II.,
obr. č. 161

Sestry sv. Norberta se sirotky v Dolanech,
ZAO, fond Arcidiecézní Charita, zásobník
I., obr. č. 146

Arcibiskupský sirotčinec na Nových
Sadech, ZAO, fond Arcidiecézní Charita,
zásobník III., obr. č. 154

zpívat, recitovat, pozornost byla věnována i mravní výchově a náboženství. Sirotčinec zde zůstal až do roku 1909, kdy se přikročilo ke stavbě nového klášterního křídla. Jelikož se stavbou finančně vypomohlo tepelské opatství, byl nový ústav pojmenován jako Sirotčinec blahoslaveného Hroznaty (dle zakladatele zmíněného opatství). Ekonomická samostatnost měla být zajištěna výnosy z hospodářství ve Věsce. Jelikož původní domov nestačil svojí kapacitou, rozhodly se sestry r. 1922 zřídit chlapecký sirotčinec sv. Norberta v budově věsecké rychty.

O rok později sestry zakoupily dům v nedaleké vesnici Dolany. Sirotčinec je zde otevřen pod názvem Dívčí sirotčinec sv. Josefa. Stal se novým útočištěm pro dívky ze Svatého Kopečka.

Dostavbou a vysvěcením nového mateřince (Sadové nám., stavební práce zahájeny 30. června 1930, nový mateřinec posvěcen 9. srpna 1931) může být v původní budově kláštera zřízena Ženská útulna sv. Josefa (nyní Ústavní ulice). Za dobu fungování této útulny se u sester vystříдалo několik desítek chovaneček. Po obsazení Sudet musí sestry i sirotci opustit útulek ve Věsce. Stěhují se do Dolan, ale všechen živý i neživý inventář zůstává na rychtě. V roce 1946 je sirotčinec z Dolan přemístěn, na přání místních obyvatel je místo něj zřízena denní dětská opatrovna. V roce 1950 jsou Útulna sv. Josefa i sirotčinec v Dolanech zrušeny a sestry sv. Norberta internovány.

Na Svatém Kopečku působily i sestry františkanky z Olomouce. Jejich zdejší klášterní budova (dnes základní škola na Dvorského ulici) sloužila především pro zotavení starších a nemocných sester, ale zřízena zde byla i mateřská škola pro svatokopecké děti (tzv. Opatrovna malých dětí). V budově byl v roce 1949 zřízen dětský útulek.

Sestry dominikánky vedly sirotčinec v Křelově. Založen byl v roce 1913 a financován z nadace manželů Františka a Kláry Lakomých. Kapacita útulku dosahovala čtyřiceti dětí. V roce 1958 je zrušen.

3. Katolická charita se organizuje a vzkvétá

Po vzniku Československa začíná kaplan na Sv. Kopečku u Olomouce P. Ludvík Antonín Bláha OPraem mapovat dosavadní pomoc potřebným na Moravě. Bláha obesílá většinu moravských kongregací s prosbou o vyplnění dotazníku, jehož vyhodnocení se stává podkladem pro rozvoj organizovaného charitního díla na našem území. Shromážděné fotografie o činnosti jednotlivých ústavů použil pro propagační činnost v rámci přednášek uskutečňovaných po celé Moravě. V roce 1920 přednáší o sociálně zdravotní péči na sjezdu katolíků v Praze, instaluje první větší výstavu o charitě v klášteře voršilek. Na jaře 1921 uspořádal první výstavu o katolické charitě v kněžském semináři v Olomouci. Sleduje odborné články v oblasti sociální péče, sám také odborně publikuje.

Významně pak do vývoje vstupuje nový olomoucký arcibiskup Antonín Cyril Stojan, který na Metodějův stolec nastoupil v roce 1921. I když Stojanův episkopát není příliš dlouhý, zůstane tento arcibiskup-lidumil jedním z nejvýraznějších představitelů budování charitního díla na Moravě. Byl to právě tento arcibiskup, který povolal Bláhu ke konzultacím do své olomoucké rezidence. V listopadu 1921 pak Bláha po návratu z první zahraniční studijní cesty (Viedeň, Solnohrad) míří na setkání kněží na Velehradě, kde za účasti arcibiskupa Stojana nastiňuje hlavní body organizování Charity. Následně je jmenován prvním ředitelem Charity pro olomouckou arcidiecézi. Jeho hlavním úkolem bylo připravit založení Charity po vzoru Švýcarska, Německa a Francie. K ustavující schůzi Svazu dochází 2. února 1922 za účasti protektora Charity arcibiskupa Stojana, stanovy jsou úředně schváleny o pět dní později.⁸ Prvním předsedou Svazu čsl. Charity je zvolen senátor Adolf Procházka, místopředsedy pak olomoucký probošt Maxmilián Mayer-Ahrdorff a ředitel státních drah Josef Koláček. Ředitelem byl oficiálně zvolen Ludvík Bláha, pokladníkem inspektor státních drah Artur Pavelka. Členy výboru se stali vrchní zemský rada Antonín Vlček, kanovník Rudolf Mels-Colloredo, manželka továrníka paní Rédlichová, katecheta v Hranicích Jan Stavěl a farář v Prostějově Karel Dostál-Lutinov. Hned na druhé schůzi výkonného výboru bylo oznámeno (dne 20. dubna), že došlo k odtržení a založení samostatné sekce německého Svazu Charity (prvním ředitelem P. Wilhelm Schlössinger OPraem). Ředitel Bláha měl za úkol pomoci s organizací německého Svazu a dohodnout finanční vyrovnání.

Svaz čsl. Charity nejdříve úřadoval v přízemí arcibiskupské rezidence (základní kapitál vložil arcibiskup Stojan, zapůjčil také nábytek), poté přesídlil do rezidence kanovníka Stavěla na dřívější Štěfánikově ulici č. 5. Původní název spolku byl Svaz československé Charity. Na valné schůzi 6. října 1926 se rozhodlo změnit název na Svaz Charity milosrdné lásky v Olomouci.

Ludvík Bláha zůstává ředitelem až do 31. srpna 1927, kdy je povolán zpět do pastorace (od valné hromady 26. října 1923 také ředitelem brněnského Svazu). Řízení proto převzal dosavadní sekretář františkán Leander Brejcha. Ten je však záhy jmenován ředitelem Svazu Charity v Brně⁹ (od 1. září 1927). Vystřídán je proto Stanislavem Šimíčkem, který se na jednatřicet let stává hlavním pilířem olomoucké kanceláře Charity.

8 | První národní organizace Charity vznikají na konci 19. století, např. v Německu nejspíše v roce 1897, ve Švýcarsku do roku 1901, v USA 1910. Dokonce byl založen Světový svaz Charity, který sdružoval diecézní Svazy. Mezinárodní charita Caritas Internationalis zahajuje činnost v roce 1950.

9 | Brněnská kancelář se nalézala na adrese Biskupská ulice 7.

Zahájovací den pražské výstavy, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, kar. č. 10, fotoalbum Říšská výstava Charity v Praze 1935

První diecézní výstava Charity v Olomouci, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, kar. č. 10, fotoalbum Diecézní výstava Charity Olomouc 1935

Účastníci ošetrovatelského kurzu Okresní charity, listopad 1941, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, kar. č. 10

Cílem Svazu bylo především organizovat zakládání a šíření nejmenších charitních celků – farních odborů „Ludmila“, případně se pokusit přidružit další charitativní spolky. Záměrem bylo dosáhnout zřízení svých poboček ve všech farnostech diecéze. Veškeré aktivity byly podporovány pastýřskými listy arcibiskupa Prečana a četnými výzvami v *Actech curiae*. Významným krokem organizace charitní činnosti bylo taktéž přidružení sociálně zdravotních ústavů řeholních kongregací sester k diecézním Svazům.

V roce 1927 zakoupil Svaz cestovní kino – jednalo se o projekční aparát (Kinobox), který měl napomoci při šíření charitního díla v rámci přednášek se světelnými obrázky. Přístroj pak po odchodu ředitele Bláhy odkoupil Svaz Charity Brno.¹⁰

Olomoucká kancelář byla nejen určitou centrálou, ale také přímým poskytovatelem sociální a zdravotní služby na venkově. Svaz Charity byl zřizovatelem sirotčince „Karolinum“, útulku pro „neduživé“ ženy a soukromé dívčí obecné školy s právem veřejnosti v Lukově u Holešova. Dále financoval Útulek sv. Ludmily pro těžce zmrzačené děti v Tršicích.

Na olomouckou kancelář se obraceli jednotlivci, ale i např. kněží, učitelé, obecní či státní úřady, spolky atd. Svaz intervenoval u úřadů. Vedení muselo komunikovat a spolupracovat s celou řadou spolků, řádů, ministerstvy, farními úřady, s řadou obecních, železničních, finančních, berních úřadů, Červeným křížem nebo Českou zemskou a Okresní péčí o mládež.

Pro zajištění činnosti Svaz pořádal jednou do roka podzimní sbírku financí a naturálií. Stát přispíval pouze na pětinu nákladů, proto musely být hledány další zdroje financování a pomoci (dary, členské příspěvky, výtěžky z vlastních aktivit, výtěžek z loterie nebo prodeje zápaků).

V roce 1928 dochází k novému organizačnímu uspořádání Charity. Nejvyšším orgánem se stává Říšské ústředí Svazů Charity (milosrdné lásky), jehož předsedou byl jmenován olomoucký biskup Jan Stavěl. Dalším organizačním článkem byla tři Zemská ústředí, která odpovídala diecézním hranicím:

10 | Jednalo se např. o projekce s názvy: Charitativní ústavy na Moravě a ve Slezsku, Péče o slabomyslné, Péče o mrzáčky, Život sv. Františka, Svatá Terezie od Ježíška, Praemonstráti v Čechách a na Moravě, Vánoce. Později těmto projekcím předcházely pohádky pro děti, které měly získat děti charitní myšlenky. Světelné obrázky vyrobil Josef Šebek z Prahy, v dřevěných zásobnících se nám dochovalo 295 obrázků. Uloženo v ZAO, pobočka Olomouc.

Zemské ústředí Svazů Charity v zemi české, Zemské ústředí Svazů Charity (milosrdné lásky) v zemi moravsko-slezské a Ústředná katolická Karita na Slovensku. Předsedou Zemského ústředí v zemi moravsko-slezské byl zvolen sídelní kanovník v Brně Adolf Tenora, místopředsedou Mons. Jan Stavěl a ředitelem Leander Brejcha. Cílem reorganizace bylo hájit zájmy obou svazů a jejich nižších složek. Významným počinem bylo dojednání smlouvy o spolupráci s ostatními spolky dobrovolné sociálně zdravotní péče.

Nutno dodat, že s rozvojem Charity se šíří i donátorství. V Olomouci např. bývalý ředitel hospodářské školy Josef Benýšek odkázal roku 1928 Svazu Charity činžovní dům na Resslově ulici. V závěti určil, aby dům sloužil jako sirotčinec, který by nesl jeho jméno a jméno manželky. Dalším významným dárcem byl např. P. Jan Stratil z Podhradní Lhoty, který Charitě věnoval značný finanční obnos ve výši téměř 80 tisíc korun. Později Arcidiecéšní Charita společně s Farní charitou u sv. Mořice a Okresní charitou Olomouc získaly odkazem každá po jedné třetině tzv. Vančových lázní. Po únoru 1948 přešla budova bez náhrady na stát (dnes Policie ČR).

Po celou dobu své existence Svaz sdružoval sirotčince, ústavy pro slabomyslné, útulny pro batolata, ústavy pro encephalitiky, epileptiky, také chorobince, chudobince, zařízení pro podomní ošetřování chudých nemocných, ústavy pro mládež mravně ohroženou, ozdravovny, studentské domovy, ústavy pro mrzáčky, nemocnice a opatrovny. O jejich provoz se starali především řádové sestry a bratři.

V jubilejním roce 1929 se Svaz významně prezentoval na říšské výstavě v Praze. Připravil celkem padesát pět velkých panelů s fotografiemi diecézních ústavů, mapou odborů a statistickými přehledy. Výstavu zahájil předseda Říšského svazu Jan Stavěl, navštívili ji například apoštolský nuncius arcibiskup Ciriaci, arcibiskup Prečan nebo Alice Masaryková.¹¹

Dne 1. listopadu 1930 byl P. Brejcha povolán do duchovní činnosti. Řízení Zemského svazu proto převzal dosavadní ředitel Svazu Charity Stanislav Šimíček. Vydán byl jubilejní spis o katolické charitě, který arcibiskup Prečan

Propagace charitního časopisu *Ludmila*, ZAO, fond Arcidiecéšní Charita, zásobník II., obr. č. 190

Plakát první diecézní výstavy v Olomouci, 1935, ZAO, fond Arcidiecéšní Charita, zásobník III., nečíslováno

11 | Další velké výstavy byly zorganizovány v Praze a Olomouci v roce 1935. Olomoucká výstava se věnovala prezentaci charitní činnosti v olomoucké diecézi. Slavnostně zahájena byla Mons. Janem Stavělem v Lidovém domě. Diecézní výstava se konala od 15. do 25. září. Navštívilo ji přes 2000 lidí.

Propagační plakát Charity, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, kar. č. 8, kniha Organisaace 1938-42

Plakát charitní poutě na sv. Kopeček, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, kar. č. 8, kniha Organisaace 1938-42

doporučil každé farní knihovně.¹² Na Prečanovo přání došlo také ke stěhování kanceláře Charity do budovy *Nasínce* na tehdejší Wilsonově náměstí č. 16. Svaz inicioval svolání porady místních kulturních a sociálních pracovníků o vybudování Sociálního domu v Olomouci, který by se stal základnou pro místní katolické sociální a kulturní instituce. K jeho vybudování však nikdy nedošlo.

Svaz Charity se snažil mírnit dopad ekonomické krize, která silně zasáhla všechny vrstvy obyvatelstva na počátku roku 1930. Olomoucký arcibiskup Prečan vydal pastýřský list, ve kterém doporučoval provést ve farnostech sbírky pro chudé. Osobně šel příkladem, neboť na potřebné daroval značný finanční obnos. Z vlastních prostředků Svaz rozdával sádlo, mouku, chléb, cukr a brambory. Metropolitní kapitula darovala pět vagonů palivového dříví, část získal německý Svaz, další část byla rozdělena mezi 498 rodin a dvě fúry získal farní odbor v Hodolanech, kde byla zřízena vývařovna polévky pro chudé.

V roce 1939 došlo k záboru území německou armádou, Charita proto musela být více soběstačná. Na základě usnesení valné hromady ze dne 14. června 1939 byla přijata změna názvu na Arcidiecézní Charitu v Olomouci. Současně došlo ke změně názvů i farních odborů Ludmila. V podstatě největší změnou a zároveň novinkou bylo zřízení mezičlánku v charitní organizaci, okresních charit. Ty měly samostatnou působnost, která se vztahovala na politický okres. Ke změnám došlo z praktických důvodů. V Olomouci byly zřízeny Okresní Charita Olomouc-město a Olomouc-venkov. Zabývaly se péčí o děti (zakládání sirotčinců, ústavů pro batolata, mateřských škol, organizace ozdravných pobytnů), dorost (především ošacování učňů a učnic, v zimním období se dostalo také mladým zaměstnaným poledního teplého jídla v některé z charitních vývařoven), sociální péči o dospělé (ošacování, stravování) a především ošetřovatelsko-pečovatelskou činností v rodinách. Ošetřovatelská a zdravotní služba se rychle rozvíjela. Služba byla stále více vyhledávána i v samotném městě a na předměstích. Službu vykonávalo 13 sester a několik dalších dobrovolnic. Náplní práce byla nejen starost o zdravotní stav pacientů, ale také vaření, uklízení, praní, vypravování dětí

12 | Mimochodem v samotné kanceláři ředitele Svazu Charity v Olomouci byla pestrá škála knih. Nacházela se zde literatura s náboženskou a sociálně zdravotní tematikou. Ředitel měl v příruční knihovně k dispozici časopisy jako např. *Sociální revue*, *Charita*, *Za láskou!* nebo *Ludmila*, *Květy lásky*, *Lidumil*, *Sociální pracovnice*, dále také oběžníky a výroční zprávy Arcidiecézní Charity a další odbornou literaturu. Soupis této knihovny je uložen v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě, karton č. 3.

do školy a noční péče o nemocné. Pečovatelky se staraly i o duchovní stav klientů.¹³ Péče o dospělé zahrnovala péči o sociálně slabé, jednalo se zejména o pomoc starým lidem. Byly vydávány jednorázové podpory, pracovníci však také pomáhali s opatřením prádla, šatstva, otopu, psaním žádostí, vymáháním příspěvků od domovských obcí nebo nemocenských pojišťoven. Potřebné evidovaly farní charity, okresní charity pak přispívaly na náročnější případy.

Na žádost Ministerstva zdravotnictví a sociální správy a České zemské péče o mládež v Brně zřídila Okresní charita Olomouc Učňovský domov pro dívky v prostorách voršilského kláštera v roce 1941. Cílem bylo poskytnout venkovským dívkám dojíždějícím do Olomouce přístřeší a minimalizovat negativní jevy při dojíždění. Vedle okresních charit existovaly ještě okresní charitní stanice, v Olomouci např. v dřívější Residenční ulici č. 28. Okresní stanice přebíraly péči o potřebné, jejichž případy vyžadovaly delšího jednání. Jednalo se o poradní servis v otázkách bydlení, sociálního a zdravotního zabezpečení.

Charita v době druhé světové války utrpěla velké škody především v olomoucké arcidiecézi, ve které bylo zabráno devatenáct velkých charitativních ústavů, zařízení a pozemků v hodnotě 21 a půl milionu korun. Okupační mocí bylo taktéž zabráno 109 českých a smíšených farností s celkovým počtem 67 farních odborů Charity. Válečné události měly vliv i na fungování zahraniční ozdravovny, která v roce 1940 již nebyla otevřena (viz níže). Náhradním řešením se stalo umístění dětí do Lukova. Na konci války spolupracovala Charita na rozdělování americké pomoci „UNRRA“. Jednalo se o rozdělení obnošeného prádla a šatů. Po válce se soustředí na mírnění bída a utrpení a konsolidaci vlastních ústavů. Ve dnech 14. – 15. září 1946 je organizována charitní pouť na Svatý Kopeček, které se zúčastnilo na tři tisíce osob. Na krátkou dobu dochází k obnovení předválečné činnosti Charity.

Ústav v Zašové, zakladatel Mons. Jan Stavěl, *Pamětní spis...*, 1930, s. 214

Vedení kanceláře olomouckého Svazu Charity, *Pamětní spis...*, 1930, s. 21

Ošetrovatelsko-pečovateľská služba, ZAO, fond Arcidiecéznej Charity, kar. č. 7

13 | K 30. říjnu 1948 fungovaly ošetrovatelské stanice v Olomouci, Dolanech, Dubu nad Moravou, Lutíně, Velké Bystřici, Velkém Týnci, Štěpánově, Svatém Kopečku a Horce nad Moravou. Diecézní vedoucí byla Alžběta Gambalová. V Olomouci tehdy byly ošetrovatelské stanice ve Štefaníkově ulici č. 18 (stanice Okresní charity Olomouc-město i venkov), dále na náměstí Rudé armády 24 (o provoz se staraly sestry Nep. Poč. Panny Marie od roku 1936) a na ulici Střední 53 na Nových Sadech (sestry františkánky, od roku 1930).

4. Působí v přímé péči

Chovanci Útulny sv. Ludmily v Tršicích se sestrami premonstrátkami a S. Šimíčkem, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, zásobník I., obr. č. 63

Zahrada útulku v Tršicích, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, zásobník II., obr. č. 61

Slavnostní předání sirotčince v Lukově, 1924, uprostřed hraběnka S. Seilernová, Mons. L. Prečan, Mons. J. Stavěl, vpravo P. L. A. Bláha, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, zásobník I., obr. č. 183

Svaz Charity v Olomouci nejen podporoval zřizování farních charit, ale byl také přímým zřizovatelem dvou vlastních ústavů v Tršicích u Olomouce a v Lukově u Holešova. V Tršicích se jednalo o Útulnu sv. Ludmily pro těžce zmrzačené hochy a v Lukově o dívčí sirotčinec s názvem „Karolinum“. V budovách ústavu v Lukově fungovala i dívčí škola s právem veřejnosti a ve vedlejší budově útulna pro „neduživé“ ženy.

4.1 Útulna sv. Ludmily v Tršicích

Tršický ústav byl zřízen v roce 1922 v zámku Metropolitní kapituly u sv. Václava v Olomouci. Objekt byl pronajat na dvacet let. Zdejší ústav měl být na přání arcibiskupa Stojana pojmenován jako „Svatá Ludmila“ nebo „Útulek sv. Ludmily“. Jeho správou byly pověřeny čtyři sestry sv. Norberta ze Sv. Kopečka u Olomouce. Kapacita dosahovala čtyřiceti míst. Provoz útulku byl částečně financován z hospodářské činnosti na zahradě a pronajatých polích. Ústav byl určen pro nejtěžší typy postižení dětí, které se „*pro naprosté ochrnutí nemohly zdokonalit nebo vyučit v řemesle*“.

V ústavu byla prostorná a vzdušná ložnice, koupelna, kaple, jídelna, pracovna, soukromá škola a řemeslnická dílna. Svěřenci se učili lehčím řemeslům, vyráběli koše z proutí a lýka, učili se řezbě ze dřeva nebo malbě. Věnovali se i např. holubářství, králíkářství, drůbežnictví, včelařství a také zahradničení (za tímto účelem byl na zahradě vybudován skleník). Po válce je tršický ústav pro nevyhovující podmínky přestěhován do Nezamyslic, kde do té doby působily sestry sv. Hedviky.

4.2 Sociální péče v Lukově u Holešova

Počátek sociální a zdravotní péče v Lukově spadá do roku 1885, kdy zde hrabě František Seilern-Aspang zřídil útulnu pro přestarlé občany. Cílem bylo doživotně zaopatřit dvanáct starých a nemohoucích mužů a stejný počet žen. Na přání manželky hraběte, Sarolty (Karoliny) Seilernové roz. Wenckheimové, byla k útulku přistavěna nová budova. Do užívání byla předána 4. září 1892 a tím se započala činnost sirotčince a soukromé školy s právem veřejnosti pro

dívky z holešovského okresu. Nový ústav byl nazván „Karolinum“ na památku zřizovatelky.¹⁴ V prvním patře byla zřízena kaple sv. Karla Boromejského. O vedení, správu a provoz domova se staraly sestry boromejky z Prahy. Nemajetné dívky byly vyučovány všeobecným předmětům a ručním pracím, po dovršení čtrnácti let ústav opouštěly a hledaly si zaměstnání. Po mnoho desítek let ústav prosperoval. Potíže nastávají po smrti zakladatele hraběte Seilerna v roce 1919. V důsledku pozemkových reforem byla hraběcí rodina nucena své výdaje na dobročinnost omezit na minimum. Ústav se proto dostal do hmotné a finanční nouze, což vedlo sestry boromejky k rozhodnutí Lukov opustit. V této těžké chvíli se naštěstí hraběnka Seilernová obrací s prosbou o pomoc na sestry sv. Kříže z Choryně. Nové milosrdné sestry se ústavu ujímají kolem roku 1920. Lukov je ale zachráněn až po dohodě s původní majitelkou odkoupením nemovitostí Svazem čsl. Charity. K slavnostnímu předání ústavu došlo 14. září 1924 za účasti významných církevních a veřejných představitelů.

V lukovském ústavu bylo k dispozici přibližně osmačtyřicet lůžek, součástí komplexu budov byla i velká zahrada, hospodařilo se na pronajatých polích a loukách. Místní soukromá škola poskytovala vzdělání 55 žačkám, část z nich pobývala přímo v ústavu, ostatní pocházely přímo z vesnice. Škola nedostávala státní subvence, o výuku se staraly dvě řádové sestry.

V Lukově byla později zřízena útulna pro „neduživé“ ženy, která byla nejdříve umístěna v pronajaté budově. Pro nevyhovující podmínky je však budova přestavěna a slavnostně otevřena 20. listopadu 1938 (jiný zdroj uvádí rok 1939).¹⁵

V době druhé světové války je sociální činnost v Lukově omezena, po válce ústav opět funguje pod Charitou až do zestátnění sociální péče. Nakonec musí lukovský sirotčinec uvolnit místo nově zřízenému domovu důchodců.

5. Ve farnostech

Farní charity byly pojmenovány po české světici Ludmile. Oficiálně se užíval název „Ludmila, farní odbor charity“. Například jednou z nejstarších Ludmil byla charita v Moravské Ostravě, která byla zřízena již roku 1898. Farní odbory byly v podstatě nejmenšími organizačními jednotkami charitativní činnosti ve farnostech. Dle stanov slučovaly a sdružovaly nejen charitativní katolické spolky, ale i ostatní katolická seskupení (náboženská, osvětová, tělovýchovná, odborová). Členy se mohli stát i jednotlivci. Podmínkou však byla sociálně zdravotní činnost jednotlivých spolků a charitativní činnost jednotlivců. Cílem bylo sjednotit, zorganizovat a účelně vynakládat pomoc a zároveň prohlubovat křesťanskou dobročinnost. Pro dosažení vytyčeného záměru mělo proto dojít ke slučování jednotlivých spolků v konkrétní farnosti včetně jednotlivců působících v charitativní oblasti. Členové těchto spolků se měli radit o účelném poskytování charitní pomoci na společných schůzích ve farnosti. Jak

14 | Někdy se setkáme také s označením „Carolineum“, „Carolinum“ nebo jen „klášter“.

15 | Původně měl novostavbu posvětit pomocný biskup Jan Stavěl, který však krátce před tím zemřel ve své olomoucké rezidenci. Zemřelého biskupa proto zastoupil olomoucký prelát a kanovník František Světlík. Ve fondu Arcidiecézní Charita milosrdné lásky v Olomouci se nachází původní i nová pozvánka na svěcení, které jsou datovány rokem 1938.

Farní charita v Hodolanech rozdává jídlo, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, zásobník III., obr. č. 51

Charita v Olomouci rozdává dříví, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, zásobník I., obr. č. 41

Sbírka šatstva Charity v Olomouci, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, kar. č. 10

se dále můžeme dočíst ve stanovách, spolky se staraly o „zakládání ústavů charitativních, odstraňování sociální, mravní a náboženské bíd obyvatelstva farností.“ Mezi další činnost patřilo pořádání přednášek na téma katolické Charity s cílem seznámit místní obyvatelstvo s fungováním a činností Ludmil a diecézních Svazů. Odbory měly taktéž vytvářet statistické přehledy nejen pro vlastní potřebu, ale i pro potřeby Svazu (např. jako podklad pro výroční zprávy). Dále se staraly o distribuci a šíření publikací vydávaných nebo zasílaných Svazem Charity. Písmeno „e“ stanov pak obsahovalo důležitý prvek, neboť účinná charitativní pomoc měla být „vedena“ duchovním správcem farnosti. Dalším cílem bylo zajistit činnost v co nejširší škále pomoci, především však v místech, kde doposud nepůsobila žádná jiná instituce. Ve stanovách bylo také uktoveno, že výdaje spojené s činností farních odborů budou hrazeny organizováním slavností, divadelních představení nebo uspořádáváním jiných aktivit. Výše zmíněných cílů mělo být dosaženo i provozováním „kinematografických a kinofonických představení“. Kanceláře farních charit měly být dle stanov provozovány na dobrovolné bázi.

V roce 1930 fungovaly na území Olomouce farní odbory u sv. Michala, Mořice a Václava (založeny 1929) a také při klášteře Hradisko. V části (soudním okrese) Olomouc-venkov pak v Drahanovicích (1926), Slatinicích (1926), Dubě nad Moravou (1927), Dolanech (1928), Chválkovicích (1928), Charvátch (1928), Křelově (1928), Majetíně (1928), Těšeticích (1928), Velkém Týnci (1928) a na Svatém Kopečku (1931).

V mnohých farnostech byla zavedena sbírka s názvem „Chléb sv. Antonína (pokladnička pro chudé)“. Místo Ludmil byly často zakládány Svazy katolických žen a dívek, které se pak přidružily ke Svazu Charity. Název Ludmila je v roce 1939 změněn na Farní Charita.

6. Skutky milosrdné lásky v podání dobročinných spolků

V Olomouci se charitativní činnosti věnovaly i dobročinné spolky. Asi nejvýrazněji se zde do povědomí zapsal ženský spolek s názvem Křesťansko-sociální spolek žen a dívek v Olomouci. Při zmiňovaném spolku pak od poloviny dvacátých let fungoval také tzv. „pomocný odbor Marta“, ve třicátých letech členky iniciovaly založení prvního katolického sociálního domu ve městě s názvem Domov blahoslavené Anežky České. Na území města je připomínán také Spolek sv. Antonína a bl. Jana Sarkandra a Dobročinné komitety dam.

6.1 „Za vším hledej ženu“ aneb Křesťansko-sociální spolek žen a dívek v Olomouci

Myšlenka zřídit Křesťansko-sociální spolek žen a dívek vznikla na podzim roku 1910. Výkonný výbor je zvolen dne 5. března 1911. Hlavním předmětem činnosti byla propagace katolické četby, zřízení jeslí, péče o služebné dívky, organizování přednášek, zahradních slavností, divadelních představení, exkurzí, kurzů šití. Založení vlastních jeslí se potýkalo s problémy. Provizorním řešením bylo alespoň spoluzaložení Sirotčího spolku v roce 1912, který o rok později otevřel útulek v ulici na Bělidlech.

Dne 22. června roku 1925 byla konečně otevřena vlastní dětská útulna na orelském stadionu. Útulek fungoval v období letních měsíců (od května do září) a o dvacítku dětí chudých rodičů pečovala milosrdná sestra Norbertina. V říjnu roku 1928 je útulek přestěhován do kanovnické rezidence ve Wurmově ulici.

Křesťansko-sociální spolek žen a dívek poté inicioval zřízení a finančně podporoval činnost Domova bl. Anežky České. Domov se řídil podle spolkových stanov jako jeho odbor. Po druhé světové válce se stal odborem Arcidiecéšní Charity.

Činnost spolku spravoval od března 1948 Akční výbor Národní fronty okresu Olomouc. Vedení mu muselo zasílat zprávu o činnosti každých čtrnáct dní. Členky spolku se v tomto roce ještě mohly zúčastnit intronizace nového arcibiskupa Josefa Karla Matochy.

V roce 1950 jsou spolku uloženy vysoké daně za majetek, v září roku následujícího je odbor Marta přinucen opustit své kanceláře v Mariánské ulici č. 5. Činnost Křesťansko-sociálního spolku žen a dívek je definitivně ukončena k 13. únoru 1952. Několik dní před posledním zasedáním valné hromady je předsedkyni a pokladní spolku oznámeno církevním tajemníkem, že nesplňuje podmínku masové organizace, a proto doporučuje spolek rozpustit. Povoleno je alespoň sloučení pomocného odboru Marta s Arcidiecéšní katolickou charitou v Olomouci, která žádost zaslala na ústředí České katolické charity v Praze. Finanční prostředky měly být odevzdány pro účely státu. Na poslední valné hromadě je tedy zvolen likvidační výbor a odhlasován rozchod spolku. Je usneseno veškerý majetek začlenit na ČKCH v Praze. Spolek není později obnoven.

6.1.1 Zřizuje se pomocný odbor Marta

Pomocný odbor Křesťansko-sociálního spolku žen a dívek s názvem „Marta“ zahájil činnost 25. ledna 1925. Hlavní náplní činnosti a posláním spolku bylo zajistit zemřelým členkám „*řádný a slušný katolický pohřeb*“. Spolek se snažil poskytovat i drobnou finanční výpomoc méně majetným pozůstalým. V roce 1928 např. vyplatil téměř 79 tisíc podpor. Sdružoval členy české i německé národnosti. Finančně podporoval také nemocné a osoby v nouzi. Cílovou skupinou byly dále ženy těsně po porodu. Odbor umožňoval omezenému počtu dětí z chudých rodin absolvovat ozdravné pobyty v Rajnochovicích.

Spolek dvanáctkrát ročně vydával věstník *Marta*, vedení odboru každoročně organizovalo slavnosti k počtě Panny Marie Hromničné v kostele Panny Marie Sněžné a oslavovalo patronku sv. Martu. Dále byly také pořádány katechetické kurzy. Spolek fungoval i v nedalekém Prostějově.

Po únoru 1948 je odbor sloučen s Arcidiecéšní Charitou a definitivně zrušen 30. dubna 1959.¹⁶

6.1.2 „Zdroj lásky a nepřítel bídy“ – buduje se první katolický dům sociální péče

Plány na využití bývalé kanovnické rezidence na Wurmově 5 pro sociální účely nabírají konkrétnější podoby kolem roku 1927, kdy vedení Křesťansko-sociálního spolku žen a dívek adresuje žádost o pronajmutí a adaptaci levého traktu majiteli budovy, Metropolitní kapitule u sv. Václava. Hlavním cílem bylo zřídit „Domov služebných“, kde by mohly dívky po omezenou dobu bydlet. Dívky zde měly být zaměstnány vařením, praním, žehlením a dalšími domácími pracemi, pomoc jim měla být poskytnuta i při hledání nového zaměstnání. K další cílové skupině patřily pracující ženy v Olomouci, ženy staré a potřebující ošetřování. V plánu bylo později zřídit i penzionát pro úřednice a obchodní příručí v zadním traktu budovy, kde byly doposud byty a expozice muzea. Metropolitní kapitula nakonec přislíbila dát požadované místnosti spolku k dispozici. Výše zmíněná myšlenka sociálního domu je však realizována až o několik let později. Nejdříve je v budově zřízen zmíněný dětský útulek, pro jehož potřeby byla pronajata jedna místnost, kuchyně, část sklepa a zahrádka. O jeho zřízení se velkou měrou zasloužil kapitulní děkan Jan Kubíček, který činnost útulku financoval až do své smrti v roce 1929. Poté dětský útulek finančně zachránil bratr zesnulého P. Josef Kubíček a arcibiskup Leopold Prečan. V roce 1931 se pro potřeby útulku podařilo získat místnosti v druhém patře. Zároveň v domě fungovala vývařovna pro nezaměstnané a chudé.

Jelikož se nepodařilo realizovat dávnou myšlenku výstavby sociálního domu v Olomouci, měla být tato potřeba částečně sávanována zřízením útulku pro služebné nezaměstnané dívky na Wurmově ulici č. 5. Útulek byl slavnostně otevřen pod názvem Domov bl. Anežky České v neděli 3. září 1933. Správu převzala Kongregace Milosrdných sester III. řádu sv. Františka, na zřízení se vedle Křesťansko-sociálního spolku žen a dívek spolupodílel i Svaz Charity. Činnost domova měla být dotována také provozem prádelny.

16 | O odboru Marta např. kniha zápisů „Marta 1925–1930“, uložená ve fondu Křesťansko-sociálního spolku žen a dívek. Dále také samostatný fond Marta v ZAO.

V době rostoucí nezaměstnanosti přicházelo za sestrami stále více potřebných. Domov proto musel reagovat na nové potřeby a řešit svou nedostatečnou kapacitu. Nezbytné bylo vybudování nové kuchyně, jídelny, mandlovn, žehlírny a zřízení kanceláře, modernizaci potřebovala prádelna. Vyřešit se měl i prostor klauzury a hygienického zázemí. Opavská kongregace k tomu potřebovala vystěhování sbírek Vlasteneckého spolku musejního z prvního patra rezidence. Žádost sestry Norbertiny byla Metropolitní kapitulou přijata v roce 1934 a dosavadní nájemní smlouvy vypovězeny. Městská rada adaptaci povolila 11. ledna 1935. Provoz služby byl zahájen v polovině roku. Pronájem byl sjednán na dobu třiceti let. Nové prostory vysvětil kanovník František Spurný, kterého arcibiskup Prečan jmenoval prvním ředitelem Domova.

Další úpravy interiérů měly proběhnout po definitivním vystěhování sbírek Vlasteneckého spolku, které zabíraly přibližně ještě sedm pokojů v prvním patře. Spolek se odstěhoval ke konci roku 1935.

Dobudování Domova bylo zakončeno zřízením kaple se sakristií. Kaple vznikla propojením tří místností, uvnitř byl umístěn gobelín se jmény všech donátorů. Nad oltářem, který darovala paní Kunhuta Bergmanová, se nacházel obraz s motivem sv. Anežky České odevzdávající chudé a potřebné sestrám františkánkám. Dílo nechala pořídit řádová sestra Teodora, která byla učitelkou v Odrách. Přejatá kompozice oltářního obrazu vznikla podle přímého vzoru akademického malíře Emanuela Dítěte. Na oltáři byly umístěny sošky sv. Jana Bosca a Františka z Assisi. Varhany dodala varhanářská firma z Krnova. Mše svatě se zde slavily každý den v šest hodin ráno (kromě neděle).

Zásluhou Křesťansko-sociálního spolku byla v Domově založena i knihovna a čítárna, a to nejen pro uživatelky služby, ale i pro ostatní olomoucké katolické dívky a ženy.

Po dokončení prací je celý Domov vysvěcen arcibiskupem Leopoldem Prečanem (1. června 1936). Součástí slavnostního zahájení byla akademie a divadelní představení sestry Norbertiny. Na počátku roku 1937 je ředitelem Spurným jmenováno kuratorium Domova (Rada), a to ve složení Blažena Geyerová, P. František Hořák, P. Vincent Bleša, Ludvík Geyer a tajemník Arnošt Ondruška.

Sr. Norbertina a děti z letního útulku,
ZAO, fond Arcidiecézní Charita,
zásobník I., obr. č. 81

Vlevo: Oltářní obraz s motivem Sv. Anežky České odevzdávající děti, služebné dívky a staré a nemocné do péče sester III. řádu sv. Františka, foto M. Kučera, Římskokatolická farnost sv. Václava Olomouc
Vpravo: Oltář kaple Domova bl. Anežky České, archiv Milosrdných sester III. řádu sv. Františka Opava

Výdej polévky nezaměstnaným na Wurmově 5, na židlích sr. Norbertina a pomocné kuchařky, *Za láskou!*, roč. IX, č. 2, s. 22

Dům byl od počátku přeplněn služebnými děvčaty. Přes letní měsíce se zde připravovalo polední jídlo pro přibližně 200–300 nezaměstnaných z Olomouce.

V době druhé světové války charitativní činnost Domova neustává, a to i přes zprávu, že jsou dívky úřadem práce zařazeny k nuceným pracím. Okupační moci vadilo „*praktické a křesťanské (nenacistické) vedení Domova*“. Sestry se ale nadále starají o nemocné a tělesně postižené dívky, poskytují obědy nezaměstnaným, chudým a rodinám s dětmi, pořádají exercicie.

Krátce po válce požádalo vedení domova o přičlenění k Arcidiecéšní Charitě. Domov se tak stává jedním z jejích odborů. Z iniciativy sester františeknek dochází k posledním stavebním adaptacím. Nově postavený trakt a jídelna v bývalé Orlovně jsou vysvěceny na počátku října 1949. Kapacita jídelny dosáhla 140 osob.¹⁷ Nad orlovnou bylo vybudováno 18 pokojů pro soukromé bydlení, služebné, ošetrovatelky a studentky. Tím byl sociální dům dobudován s kapacitou 79 lůžek. Služba byla nazvána Domov pro pracující ženy.

6.2 Olomoucké specifikum – Spolek Sv. Antonína a bl. Jana Sarkandra

Charitativní Spolek sv. Antonína a bl. Jana Sarkandra byl založen v roce 1922 na žádost arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana. Hlavním posláním byla účinná podpora olomouckých chudých a potřebných občanů. Tvořily ho tři odbory, které svou působností kopírovaly území tří olomouckých farností, tj. fungovaly při kostele sv. Michala, sv. Mořice a katedrále sv. Václava. Ve výroční zprávě Svazu charity za rok 1928 se dovídáme, že každý odbor měl svého předsedu, jednatele a pokladníka. Od roku 1927 byl předsedou spolku biskup Jan Stavěl. Spolek byl později přidružen ke Svazu charity Olomouc. Farní odbory vynakládaly značné finanční prostředky na pomoc lidem v nouzi a poskytovaly i pomoc v naturáliích.

6.3 Ještě krátce k Dobročinnému komitétu dam

Dobročinný komitét dam zahájil činnost v roce 1881 z podnětu profesora Lošťáka. První předsedkyní byla Eliška Wanklová. Hlavním posláním Komitétu bylo pamatovat na chudé olomoucké děti. Spolek za tímto účelem organizoval vánoční nadílky. Současně přispíval na oblečení, organizoval výlety nebo pořádal besídky. Veškeré aktivity byly hrazeny z veřejných sbírek a společenských akcí. Komitét funguje do roku 1927.¹⁸

17 | Vývažovna pro chudé, kterou údajně zřídily řádové sestry františekanky až po druhé světové válce, byla podle některých autorů nazývána U sv. Anny. Název se však prozatím nepodařilo doložit z pramenů.

18 | Vycházíme z Fischera. Pro zajímavost *Pamětní spis o katolické charitě v zemi moravsko-slezské* uvádí založení jiného Komitétu dam v Olomouci roku 1923 jako odboru Křesťansko-sociálního spolku žen. V zápisech schůzí Křesťansko-sociálního spolku však o Komitétu není žádná zmínka, pouze v jedné z pozdějších výročních zpráv. Komitét konal sbírky pro potřebné děti od roku svého založení až do konce druhé světové války. Je pravděpodobné, že se jednalo o nástupce Dobročinného spolku žen Josefiny Černochové z Nové Ulice, který zmiňujeme v úvodu publikace.

7. Jedeme k moři aneb ozdravné pobyty

V roce 1923 byla Dobročinným spolkem sv. Václava v Hulíně financována a postavena lesní ozdravovna s kapacitou šedesáti lůžek v Rajnochovicích. Tu využívaly pro své potřeby také jednotlivé charity, včetně olomoucké. Olomoucké děti mohly také trávit tři prázdninové týdny v prostorách na hradě Buchlově, další možností rekreace byly pobyty v Tatrách.

Vybudovat katolickou zahraniční dětskou ozdravovnu se podařilo až v roce 1930, kdy byla od manželů Irmy a Josefa Pamerových zakoupena vila Johannahof. Budova se zahradou se nacházela v lázeňském městě Lussingrande v Itálii (nyní Chorvatsko). Vila byla z rozhodnutí Říšského ústředí pojmenována „Charitas“. Dům byl prostorný, dvoupatrový a s kapacitou dvaceti pokojů. O provoz se staraly tři řádové sestry od Milosrdných sester sv. Františka z Prahy. Rekreace měla být umožněna nejchudším dětem zajištěním sponzorských darů.

Vila byla vybrána na jednom „z nejkrásnějších ostrovů v Adrii“. Ostrov Lošín (italsky Lussin) se vyznačoval subtropickou vegetací a samotné město Lussingrande bylo atraktivní starobylými uličkami a stavbami kostelů a domů, které byly většinou obklopeny zelení a zahradami. O místě ozdravovny vydal Svaz Charity také útlou brožurku, která měla nejspíše napomoci k propagaci lázeňského města. Například se v ní píše, že „*Vzduch je jasný a úplně bez prachu, prosycen pryskyřicí, bohatá květena vydechuje osvěžující a uzdravující vůni. Rostou a zrají tam pomeranče, citrony, mandle, fíky (...), bují tam ve volné přírodě – nikoliv uměle pěstovány – palmy všech druhů, agave, aloe, vavříny, cedry, pinie a mnoho jiných jižních stromů.*“ Zmiňováno je také pěstování „výborné“ vinné révy. Pobyty byly určeny především dětem, které trpěly špatným tělesným vývojem, nebo dětem a dospělým, které „*dušilo podzimní a jarní mlhavé počasí*“, dále byl pobyt vhodný pro děti chudokrevné, trpící nespavostí nebo s oběhovými potížemi. Největší předností místa bylo údajně čisté a průzračné moře. Zájemci byli do místa rekreace dopraveni po železnici a moři (odvážnější přeletěli moře hydroplánem).

Příhlášky přijímal pouze Svaz Charity v Olomouci, který v té době sídlil na Wilsonově náměstí č. 16. Po II. světové válce území připadá Jugoslávii a budova se zahradou je znárodněna jugoslávskou vládou bez náhrady.

Město Lussingrande, foto A. Furlani, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, kar. č. 10

Veřejné koupaliště v Lussingrande, foto A. Furlani, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, kar. č. 10

Děti na ozdravném pobytu v Rajnochovicích, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, kar. č. 10

8. Proti Charitě – doba, která tříbila charaktery

Po roce 1948 nastalo pro katolickou církev velmi složité období, neboť víra se neslučovala s komunistickou ideologií a vývoj politické situace naznačoval nepřátelství vůči církvím.

V této těžké době biskupové žijí po mnoho let v internaci izolováni od běžného života. Krutost režimu lze ilustrovat na příkladu olomouckého arcibiskupa Josefa Karla Matochy, kterého chtěl režim zlomit jedenáctiletým vězněním v olomoucké biskupské rezidenci.

Dalším příkladem zlovůle bylo přepadení mužských klášterů v noci z 13. na 14. dubna 1950, po kterém následuje i internace řádových sester. Řeholníci jsou odvázeni do centralizačních pohraničních objektů. Noviny psaly o „*nepřátelské, vyzvědačské a rozvratné činnosti katolických řádů*“ a akci označily za „*návrat řádů k původnímu a pravému náboženskému poslání*“.¹⁹ Tak například sestry premonstrátky na Svatém Kopečku obdržely výnos KNV, že musí vyklidit mateřinec „*v zájmu obrany našeho státu*“. Stát sem totiž přemístil ústav hluchoněmých z Lipníku nad Bečvou, jehož prostory zabrala armáda pro kasárna.²⁰ Taktéž olomoucké sestry františkánky jsou nuceny své domovy opustit v září roku 1950 (celkem šestnáct z Mariánské ulice a šest z Domova bl. Anežky České). Ve čtvrtém díle kroniky opavských sester františkánek se můžeme dočíst, že sestry musely Olomouc opustit do 24 hodin od výpovědi. Přijel autobus s policisty, do kterého byly řeholnice natlačeny. Autobus ještě zastavil v Dolanech, kde nastoupily premonstrátky. Jízda trvala mnoho hodin. Sestry si na cestu nestačily vzít jídlo, nevěděly totiž, jak dlouho a kam pojedou.

Současně s utlumením církevního života dochází také k narušení charitní tradice na celém území republiky. Státní úřady jednotlivé kroky činily s cílem podlomit nejen charitní struktury, ale i fungování dalších církevních spolků. Proto jsou „*v zájmu zjednodušení spolkového života likvidovány i různé katolické náboženské a kulturní spolky*“ jako např. mariánské družiny či matice (oběžník č. 2/1951 ze dne 19. března 1951). Úředníkům stačilo jen konstatovat, že existence těchto spolků „*výstavbě socialismu nepomáhá*“ a tudíž „*pozbyvají důvodu své činnosti*“. Majetek likvidovaných spolků je sepisován, soupisy měly být zasílány do ústředí v Praze. Majetek byl nejčastěji zabaven bez finanční náhrady.

Režim tento program realizoval velmi rafinovaně. Byl si vědom toho, že nemůže soukromou katolickou sociální péčí zlikvidovat ze dne na den. Navíc by nemohl tak rychle nahradit kvalitní odborný personál především v nemocnicích. Proto se

19 | Viz *Rudé právo* ze dne 19. dubna 1950, č. 92, s. 1.

20 | K nucenému opouštění klášterů docházelo postupně, jak např. dokládá zápis v pamětní knize sester premonstrátek na Svatém Kopečku. „*V červenci 1950 dostala matka představená příkaz přestěhovat sestry do exercičního domu – přízemí a obě patra Norbertina uvolnit. Bylo to jen nakrátko. Brzy přišlo další nařízení: do tří dnů se připravit na stěhování do internačního kláštera v Nové Říši; to se uskutečnilo 25. srpna 1950. Sestry si směly vzít osobní věci a nejn nutnější nábytek: postele, noční stolky, stoly, židle, několik skříní, kuchyňské a jídelní nádobí. V Nové Říši byly ubytovány spolu s milosrdnými sestrami III. řádu sv. Františka, které také musely opustit svůj klášter na Svatém Kopečku. Naším mladším sestrám byla přidělena práce – šití vojenských čapek.*“

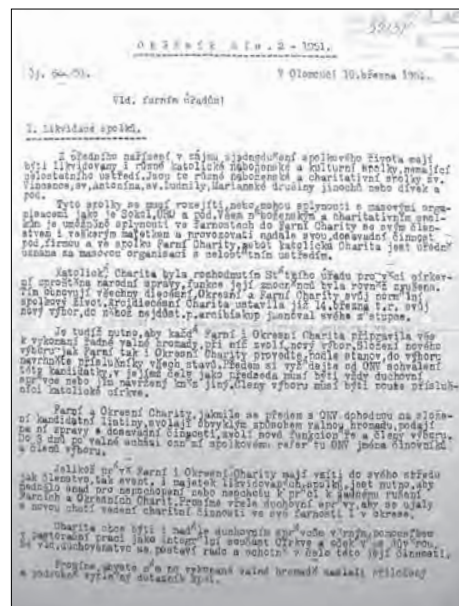
domníval, že „vhodné rozptýlení řeholnic do různých ústavů soc. péče, odstranění starých a nemocných řeholnic do zvláštních ústavů Charity vyhrazených pouze církevním osobám, omezení náboženských úkonů v ústavech na ubytování řeholnic po zaměstnání, jakož i civilní správa všech ústavů, mohou přispět k postupné laicizaci pracujících řeholnic“.

V případě Charity tedy dochází taktéž k promyšlenému procesu její likvidace. Sice si ještě Arcidiecéšní Charita v Olomouci mohla po zrušení národní správy obnovit svou předválečnou činnost dle stanov, ale jmenování členů výborů již podléhalo kádrovým prověrkám a schválení církevním tajemníkem, který vykonával dohled nad místní církevní strukturou. Většinu míst ve výkonném výboru obsadili „zasloužilí“ dělníci.

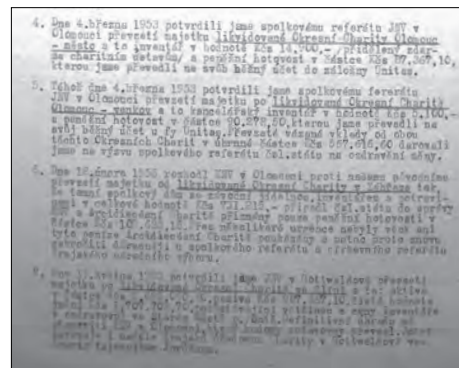
Likvidace spolkového života prakticky nastává po přijetí nového zákona o spolkovacím právu roku 1951. Na jeho základě byla za masovou organizaci prohlášena pouze Česká katolická charita, která však byla plně v rukou režimu a v podstatě byla pouze nástrojem k dosažení úplné likvidace Charity. Ústřední výbor byl odpovědný za činnost nižších organizačních jednotek jak po stránce ideové a hospodářské, tak i politické.

Nejdříve jsou zestátněny sirotčince a církevní školská zařízení (např. k 1. lednu 1951 převzal Lukov KNV v tehdejší Gottwaldově). Nucená likvidace neminula ani ošetrovatelsko-pečovatelskou službu. Stanislav Šimíček vzpomíná, že „všechny sirotčince, mateřské školky, internáty, studentské a učňovské domovy byly postátněny“. Podle jeho slov zůstalo ze 173 ústavů a zařízení jen 43 pro „duchodce a tělesně či duševně vadné děti“.

Ošetrovatelská a zdravotní služba byla výnosem Ministerstva zdravotnictví č. 70-105/15 ze dne 8. září 1950 převedena do správy Československého červeného kříže. V olomoucké arcidiecézi bylo zrušeno 23 okresních ošetrovatelských stanic i 62 místních a obvodních poboček. Ředitel Arcidiecéšní Charity Šimíček uvedl, že když si na podzim vymohl Čsl. červený kříž u Ministerstva zdravotnictví monopol na pečovatelskou a ošetrovatelskou službu na našem území, Charita odevzdala celé vybavení svých stanic s léčivy, přístroji i celým inventářem. Podle jeho slov také většina charitních ošetrovatelek přešla do nemocnic a sanatorií. Tato záměrná reorganizace prakticky zlikvidovala ošetrovatelskou službu v rodinách nejen na Olomoucku.

Oběžník o likvidaci spolkového života, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, Jednatelská kniha Okresní charity Olomouc-venkov II

Zrušení Okresní Charity Olomouc-město a Olomouc-venkov, ZAO, fond Arcidiecézní Charita, kar. č. 11, Schůze správ. výboru Ar-Chy 27.V.1953, př. č. 3

Prorežimní charitní struktura již více nepočítala ani s fungováním okresních a farních charit. Okresní charita Olomouc-město i venkov a olomoucké farní charity jsou zrušeny (celkem na území diecéze 32 okresních a 638 farních charit).

K 1. lednu 1952 přestal vycházet časopis *Charita*. Zestátněna je přímořská ozdravovna v Lussingrande.

V roce 1958 je nařízeno zaslat hlášení o likvidátech Ústřední likvidační správě Ministerstva školství a kultury, kde bylo nutné uvést název likvidující organizace a adresu, poté jméno likvidátora, druh podnikání, jméno bývalého majitele, kdo nařídil likvidaci, stručný popis stavu likvidace a zda se vyskytují zahraniční pohledávky a v jaké výši. Tím chtěl režim získat přehled o veškerém charitním a spolkovém majetku, který doposud zabavil či se na to chystal.

Olomoucká kancelář Arcidiecéšní katolické Charity sice zaniká až v roce 1959, ale to už v podstatě již jen plnila nařízení pražského ústředí. Pracovní poměry byly rozvázány.²¹

Konečná likvidace nastává na počátku roku 1960, kdy přecházejí všechny zbylé charitní ústavy pod správu ONV. Z původního velkého množství charitních ústavů (sirotčince, ústavy pro slabomyslné, útulny pro batolata, ústavy pro encephalitiky, epileptiky, tělesně a duševně postižené, chorobince, chudobince, domovní ošetřování, ozdravovny, studentské domovy, nemocnice a opatrovny) tak státní Charitě nakonec zůstalo jen šest domovů pro přestárlé duchovní a řádové sestry.²² V Olomouci nadále Charita již nefunguje. Ústav sv. Ludmily, po válce přenesený do Nezamyslic, je změněn na domov pokojného stáří. Bývalé ústavy v Lukově jsou k 1. lednu 1960 sloučeny pod hlavičkou Ústav sociální péče v Lukově. (Řádové sestry ústav definitivně opouštějí v roce 1984, o čtyři roky později je přistoupeno k asanaci budovy Karolina č. p. 82 a k výstavbě budovy nové. Charitní dům č. p. 120 je zbořen v roce 2001.)

9. Charita opět svobodně funguje

Nový impuls obrody katolické Charity nastává po sametové revoluci, kdy je tzv. „od nuly“ budována celá charitní organizace. Po jmenování nových diecézních a světicích biskupů dochází k zakládání nových charitních organizací. V olomoucké diecézi je tento úkol svěřen světicímu biskupovi a později administrátorovi diecéze a arcibiskupovi Mons. Janu Graubnerovi.

V olomoucké arcidiecézi je katolická charita obnovena jeho dekretem z 30. října 1991. Nejprve je však, dle sdělení prvního ředitele Jindřicha Suchánka, založeno diecézní středisko České katolické charity v Olomouci (květen 1990), které zahajuje proces budování nové charitní struktury ve městě i olomoucké diecézi a funguje až do doby, kdy vzniká dodnes fungující nástupkyně, Arcidiecéšní charita Olomouc. Na počátku byla cílem zaměstnanců propagace a povzbuzení budování charitní-

21 | Dle sdělení pamětnice byl do olomoucké kanceláře dosazen církevní tajemník již roku 1948, který ji začal postupně likvidovat.

22 | Státní Charita však ve většině věřících evokovala negativní pocity.

ho díla v samotných farnostech. Arcidiecézní Charita tak opět navázala na vznik Charity za první republiky, neboť iniciovala zakládání nových farních a oblastních charit na území celé diecéze.

Bez vynucené přestávky by tedy dnes Arcidiecézní charita oslavila devadesát let od zřízení své činnosti. Za posledních jednadvacet let se Arcidiecézní charita přeměnila v organizaci, která nejen koordinuje sociálně zdravotní činnost v olomoucké diecézi, ale především s diecézním biskupem stanovuje základní směr vývoje charitních služeb a realizuje i přímou pomoc doma nebo v zahraničí (např. válečné konflikty, povodně, zemětřesením zničené Haiti). Rozvíjeno je také dárcovství a dobrovolnictví (Tříkrálová sbírka).

Významným počinem Arcidiecézní charity bylo také zřízení Hospice na Svatém Kopečku u Olomouce, který začal první klienty přijímat v roce 2002 (hospic má zázemí v budově, kterou pro tyto účely sice darovalo město Olomouc, původně však byla vlastníkem Matice svatokopecká). Arcidiecézní Charitě se tak podařilo vybudovat dílo, které klade důraz na lidskou důstojnost při umírání v době, která se stává stále více necitlivou a nevšímavou vůči lidství a druhému člověku, především však vůči těm, jejichž životy se na tomto světě završují. Hospic má kapacitu osmnáct pokojů s možností přistýlky pro příbuzné. Posledních deset let fungování prokázalo, že se stal nepostradatelnou službou, která doplňuje jednotlivé projekty olomouckých Charit. Za deset let činnosti se tak Hospic na Svatém Kopečku mohl stát útočištěm pro téměř tři tisíce nemocných – umírajících. Od roku 2009 pak funguje jako samostatná právnická osoba.

Budova Arcidiecézní charity Olomouc na ul. Křížkovského, dvorní trakt, archiv Arcidiecézní charity Olomouc

Budova Arcidiecézní charity Olomouc a CARITAS-VOŠs Olomouc na ul. Křížkovského, celkový pohled, archiv Arcidiecézní charity Olomouc

Hospic na Svatém Kopečku u Olomouce, celkový pohled, archiv Hospice

10. Charita Olomouc 1992–2012

Charita Olomouc²³ byla zřízena k 31. březnu 1992, kdy převzala realizaci dnes nepostradatelné služby Azylový dům pro muže, projektu Arcidiecézní charity Olomouc. V pronajaté olomoucké kanovnické rezidenci na Wurmově ulici č. 5 začal fungovat již od 9. prosince 1991, a to se zázemím pro 25 mužů. Cílem zařízení bylo poskytnout ubytování na přechodnou dobu pro překonání krajní nouze. O provoz se nejprve staralo šest zaměstnanců. V době počátků se údajně jednalo o první azylový dům pro muže v celé ČR. V objektu byla rovněž umístěna knihvazárna a chráněná dílna pro mentálně postižené klienty, ta však fungovala na dobrovolné bázi. Jednalo se o práci s textilem, tkaní rohoží, výrobu hraček pod odborným vedením. V roce 1993 došlo k adaptaci jedné části rezidence a nové prostory byly otevřeny v březnu 1994. Vzniká zde důstojné zázemí pro Charitní ošetrovatelskou a pečovatelskou službu, která se sem stěhuje z již nevyhovujících prostor na Biskupském náměstí. Také je v rámci této akce vybudována kaple sv. Richarda Pampuriho. Na tomto přehledu vidíme první postupné proměny objektu na Wurmově 5 v dnešní moderní sídlo poskytovatele sociálně zdravotních služeb se silnou tradicí. Tento vývoj lze vnímat i jako dobrou ilustraci polistopadového vývoje společnosti.

V porevoluční době je tedy budována nová charitní struktura. Služby se postupně diferencují, později dochází k jejich sdružování do středisek, péče se na jedné straně profesionalizuje (spíše než o charitních službách začínáme mluvit o službách sociálních či zdravotních, případně humanitární pomoci), na druhé straně je potom postupně čím dál více kladen důraz na systematickou práci s dobrovolníky a soustavné vzdělávání obou uvedených skupin.

Charitní služby jsou postupně rozvíjeny např. v oblasti domácí pečovatelské a ošetrovatelské služby, zaměstnanci intervnují v případech krizových životních situací. Současně Charita Olomouc působí i v oblasti vzdělávacích a volnočasových aktivit především pro romské děti, organizuje poutě, sbírky na pomoc potřebným (Tříkrálová sbírka aj.), nabízí mnoho dobrovolnických programů či se v neposlední řadě po krůčcích navrácí ke kdysi velmi rozvinuté spolupráci s farnostmi (buď přímo, nebo v podobě kooperace s dobrovolnými farními charitami).

10.1 Blýská se na lepší časy

Chceme-li ale psát o první charitní službě v Olomouci, musíme se přesunout kousek přes ulici do objektu na Biskupském náměstí č. 2. Odtud již od 10. září 1991 začaly vyjíždět pečovatelky a zdravotní sestry do domácností potřebných seniorů či lidí s tělesným handicapem, aby jim v příjemném prostředí domova poskytovaly nezbytnou pomoc. Jednalo se o experimentální projekt tehdejší České katolické charity (dnes Charita ČR) a Ministerstva zdravotnictví; služby, ale již oddělené a pod Charitou Olomouc, fungují dodnes.

Olomoucká charita dále ve svých počátcích existence organizovala také ozdravné pobyty dětí postižených černobylskou havárií nebo

23 | Nejprve pod názvem Oblastní charita Olomouc.

humanitární zásluhy šatstva a potravin např. do Chorvatska, Bosny a Hercegoviny (válka v bývalé Jugoslávii) či na Ukrajinu. Charita reagovala na potřeby, které na ni kladla nová politicko-ekonomická a kulturní situace. To bylo realizováno v letech 1992–1997, nezřídka ve spolupráci s Arcidiecézní charitou Olomouc (ACHO).

Ještě jeden rys prvních let činnosti Charity Olomouc je zde třeba zmínit. Nedostatek kvalifikovaných pracovníků v ošetrovatelských, pečovatelských a příbuzných profesích vede k tomu, že se již v roce 1991 rozbíhá první akreditovaný Kvalifikační kurz bl. Zdislavy pro sanitáře (Všeobecný sanitář). 7. března 1992 kurz zakončuje prvních 25 absolventů. Druhý kurz následuje v roce 1993 a pak už se jeho realizace stává určitou tradicí. Počínaje rokem 2002 je potom také nabízen Ošetrovatelský kurz sv. Anežky. Oba dva jsou realizovány do roku 2008.²⁴

10.2 Pomoc lidem bez domova

V úvodu ke kapitole 10 jsme se, při popisování počátků obnovené Charity, již plynule dostali k prvním událostem souvisejícím s budováním charitních služeb pro lidi bez domova v dobách iniciátora projektu, Jindřicha Suchánka a Eduarda Zachy. Pojďme v tom pokračovat na tomto místě.

Nejen chlebem živ je člověk, to je známá pravda. Nejspíše právě proto se v roce 1992 zrodil Samaritán OPEN, dodnes každoročně pořádaný turnaj v malé kopané pro týmy složené z lidí bez domova, zaměstnanců zařízení poskytujících lidem v nouzi pomoc či studentů – budoucích sociálních pracovníků. Tradiční turnaj je dobrou příležitostí k setkávání lidí bez domova z různých zařízení či těch, kteří o ně různým způsobem pečují a o problematiku bezdomovectví se zajímají. V neposlední řadě akce prezentuje problematiku bezdomovectví na veřejnosti.

24 | V onom roce 2008 ještě Charita Olomouc měla na starosti, díky Arcidiecézní charitě Olomouc, Kvalifikační kurz pro pracovníky v sociálních službách; kurz sv. Alžběty byl věnován pečovatelskému, kurz Samaritán se pak zaměřil na služby soc. prevence. Mimo uvedené kurzy se až do dnešních dní věnuje patřičná pozornost soustavnému zvyšování kvalifikace či zlepšování dovedností stávajících zaměstnanců olomoucké Charity.

V roce 2005 také proběhl důležitý kurz podpořený z programu NROS spolufinancovaného EU s názvem Rozvoj kvality služeb Charity Olomouc, v rámci kterého došlo ke vzdělávání pracovníků i klientů a rozvoji organizace v rámci zavádění Standardů kvality – téměř rok před platností zákona o sociálních službách.

Budova Charity Olomouc na Wurmově ulici 5 před rekonstrukcí z let 2009-2010, archiv Charity Olomouc

Olomoucký arcibiskup Mons. Jan Graubner žehná nově opravenou charitní budovu na Wurmově 5, 2010, archiv Charity Olomouc

Prezidentská návštěva Charity Olomouc
v roce 2004, přivítání, archiv Charity
Olomouc

Nocležna pro lidi bez domova v 90.
letech 20. století, Charitní dům
Samaritán, archiv Charity Olomouc

Samaritán OPEN 1997, archiv Charity
Olomouc

Velmi užitečnou aktivitou se pro lidi bez domova stal prodej časopisu *Nový prostor* v Olomouci. Stejnomený časopis je ve městě prodáván od r. 2001 díky spolupráci Charity Olomouc s pražskou organizací vydávající toto periodikum. Lidé bez domova si tak prodejem časopisu mohou legálně přivydělat.

Na rok 2002 potom připadá první ročník další zajímavé akce, kterou je Týden o bezdomovectví.²⁵ V rámci něj proběhlo mimo jiné představení fenoménu bezdomovectví z různých úhlů pohledu při besedách či divadelních představeních prodejců *Nového prostoru* a byl uspořádán fotbalový turnaj v malé kopané mezi azylovými domy za účasti bratrů premonstrátů. Akce se v různých podobách koná dodnes. Později se rozdělila na letní a zimní část.

Charita se vždy snaží sledovat nové trendy a reagovat na aktuální potřeby. 15. září 2004 se tak podařilo uvést do provozu Azylový dům pro ženy. Zařízení ve městě dosti chybělo, a to i proto, že se zde specializuje na pomoc obětem domácího násilí.

Mimořádnou událost potom zažili pracovníci i klienti azylového domu dne 14. října 2004. Zařízení navštívil prezident republiky Václav Klaus s manželkou Livíí.

Pro zlepšení kvality života lidí žijících v Olomouci přímo na ulici či ve squatech se udělalo hodně také v roce 2005, kdy bylo otevřeno Denní centrum. Je to bezpečný prostor, kde se lidé v nouzi mohou najíst, vyprat si, vyzvednout si poštu či se osprchovat. Pracovníci poskytují doprovod při jednání s úřady a také měli na starosti tzv. terénní program – pomoc lidem bez domova v jejich přirozeném prostředí až do r. 2008, kdy byl osamostatněn. Zařízení denně pojme až cca 100 lidí.

V prosinci 2007 se týmu v čele s ředitelkou Ludmilou Gottwaldovou, vedoucí Střediska Samaritán sestrou Leonou Martinkovou a odborným garantem MUDr. Liborem Kvapilem povedlo uvést do provozu Ordinaci praktického lékaře pro lidi bez domova. Druhá v republice, na prahu pro život na ulici nejhoršího období v roce, s návazností na další služby pro lidi v nouzi. Tato služba ve městě citelně chyběla a z plodů s láskou konané práce jejich zaměstnanců se mohou klienti těšit dodnes.

25 | Pozdější Dny o bezdomovectví.

Středisko také dlouhodobě věnuje pozornost otvírání odborné diskuze a nastolování palčivých témat souvisejících s bezdomovectvím. Připomeňme zde alespoň rok 2008, kdy je pořádána první z řady odborných konferencí týkajících se různých aspektů života lidí bez střechy nad hlavou; pro první takovéto setkání bylo vybráno téma: „Zdravotnická péče a bezdomovství“.²⁶ Výstupem z každé konference je užitečný sborník s přepisy pronesených příspěvků.

Posledním velkým milníkem lze nazvat realizaci projektu „Rozvoj a kvalita služeb pro lidi bez domova“, který byl podpořen z ROP Střední Morava. Pro lidi bez domova a v krizové situaci díky tomu vzniklo v objektu na Wurmově 5 velmi dobré zázemí v rámci stávajících i nových služeb (Krizové centrum, Noclehárna pro ženy). Slavnostní žehnání hotové stavby proběhlo v srpnu r. 2010.

Středisko Samaritán v rámci oslav 20 let olomouckých charitních služeb pro lidi bez domova uspořádalo také první „Bezdomovecký maraton“, kdy si zájemci mohli zkusit život na ulici.

10.3 Péče o seniory a lidi s tělesným handicapem

Na předešlých řádcích jsme se zmínili o začátcích Charitní ošetrovatelské a pečovatelské služby (CHOPS). Že se jednalo a jedná o službu velmi užitečnou a potřebnou, o tom svědčí čísla z roku 1992, kdy měly služby již 10,5 zaměstnaneckých úvazků a na šedesát klientů. Iniciátorkou i první vedoucí se stala Jiřina Kupková.

1. června 1993 služba přechází pod nedávno vzniklou Charitu Olomouc a má již 100 klientů, o které se stará 20 zaměstnanců. Další rozvoj zaznamenávají charitní služby pro seniory a tělesně handicapované v roce 1995, kdy vzniká pobočka Charitní ošetrovatelské a pečovatelské služby ve Velké Bystřici. V roce 1998 je potom ve Velké Bystřici již otevřen Dům pokojného stáří sv. Anny a na dva roky se stává službou Charity Olomouc. Následně přechází pod přímou správu města Velká Bystřice.

Mezi pomyslné milníky v charitní péči o uvedenou cílovou skupinu patří i rok 2001, kdy je k nastartování v r. 2002 připraven projekt Převážení osob na invalidních vozících (PONIV). Tedy takové, zjednodušeně řečeno, speciálně upravené taxi pro lidi s tělesným handicapem. Svého času velmi žádané službě se ale postupně přestalo dařit a nastaly problémy s jejím financováním. V roce 2007 byla nakonec její činnost pro nerentabilitu ukončena.

Roku 2008 se v něčem opakuje situace z roku 1995, kdy vzniká pobočka CHOPS ve Velké Bystřici; tentokrát jde ale o oblast Tršicka a poskytování pečovatelské služby. V tomto roce se také připravuje komplexní projekt na zajištění pečovatelské služby

26 | Během listopadu 2011 proběhla výroční konference Střediska Samaritán na téma „Dvacet let vývoje bezdomovectví v naší společnosti“ jako připomínka dvaceti let fungování střediska, resp. poskytování charitních služeb pro lidi bez domova. Proběhl též např. mimořádný kurz jednání v konfliktních situacích a problematiky bezdomovectví pro pracovníky policejních složek.

Pořádání konferencí ovšem není přidruženou činností jen Střediska Samaritán. Sérii konferencí věnovaných rasismu a postavení Romů ve společnosti již realizovalo i Středisko Khamoro. V roce 2011 pak také proběhl přednáškový den Střediska sv. Alžběty ke dvaceti letům poskytování charitní ošetrovatelské a pečovatelské péče (září 2011, konference „Důstojně doma ve stáří i v nemoci“).

Vozidlo služby PONIV před Střediskem sv. Alžběty na Peškově ulici, archiv Charity Olomouc

Výrobky klientů Domu sv. Vincence, archiv Charity Olomouc

Romská pout' 2009 na Svatém Kopečku, taneční vystoupení v ambitech za bazilikou, archiv Charity Olomouc

na celém území olomouckého děkanátu s názvem „Střediska pečovatelské služby na venkově“.

Samotný projekt se potom realizuje převážně na přelomu let 2009 a 2010. Spočívá ve vybudování zázemí pro pečovatelky na farách ve Velké Bystřici, Tršticích, Těšeticích, aby odtud mohly vyjíždět ke klientům ve spádových oblastech jednotlivých obcí a pokryly tak, spolu s rovněž zapojenými Věrovanami, celé území olomouckého děkanátu. Projekt byl spolufinancován z Regionálního operačního programu Střední Morava; hotové prostory jsou slavnostně otevřeny na jaře roku 2010.

10.4 Pomoc lidem s duševním onemocněním

Na přelomu let 1994 a 1995 proběhla adaptace 1. patra objektu bývalé mateřské školky na Řezníčkově 8 v Olomouci-Hodolanech, aby zde mohl být realizován připravovaný projekt Charitního domu sv. Vincence, chráněného rehabilitačního centra pro lidi s duševním onemocněním. Tehdy šlo prý o jediný projekt svého druhu v republice. Samotný provoz tohoto komplexu služeb pro duševně nemocné byl zahájen počátkem roku 1995. 15. června t. r. zařízení vysvětil olomoucký arcibiskup Mons. Jan Graubner. Později se ještě mj. ve stejném objektu a v domácnostech uživatelů zřizuje služba Podpora samostatného bydlení (od r. 2010).

Od září 2001 potom fungovala v pravém křídle budovy na Wurmově 5 unikátní služba Chráněné pracoviště Betánie, tedy restaurace, kde obsluhují lidé s duševním onemocněním za asistence odborných pracovníků.

Betánie se od 2. ledna 2006 svým způsobem transformuje do Bezbariérové tréninkové kavárny BETREKA, která lépe vyhovuje potřebám lidí s duševním onemocněním. Betánie se pak mění v projekt sociálního podnikání, aby byla nakonec dána do pronájmu, a nyní funguje, stejně jako přilehlý obchůdek s výrobky z chráněných dílen, jako komerční subjekt. BETREKA se potom ještě v roce 2009 mění ze sociální služby sociální rehabilitace na sociální službu sociálně terapeutická dílna.

10.5 Podpora etnických menšin a související poradenství

Služby pro děti, mládež i dospělé z řad etnických menšin, především Romů, začíná Charita Olomouc nabízet v září 1995, kdy je díky spolupráci s Mgr. Zdeňkou Jařabovou z Univerzity Palackého v Olomouci otevřena velmi užitečná Školka Khamoro. Dětem se zde dostává podpory v přípravě na vstup do prvních tříd ZŠ.

O tři roky později se začátkem nového školního roku otvírá i Komunitní centrum Khamoro. Je určeno nejen dětem, ale i dospívající mládeži ohrožené sociálním vyloučením. Zde realizované programy nejen v něčem navazují na Školku (doučování), ale zaměřují se také na aktivní trávení volného času příchozích. Vzniká tak zastřešující Charitní stacionář Khamoro.

12. září 1999 nastává v „životě“ stacionáře Khamoro další významná událost: na Svatém Kopečku u Olomouce proběhla první Romská pouť. Na začátek září se několik stovek Romů z celé republiky i zahraničí (převážně Slovenska) těší již 14 let (údaj k říjnu 2012). Tradičně nechybí duchovní program propojený s tanečně-hudebními vystoupeními, převážně v ambitu za svatokopeckou bazilikou.

V témže roce jsou rovněž pozeznány nové prostory Multikulturního centra pro nízkoprahové služby Střediska Khamoro na olomoucké Wurmově 11 (rovněž se jedná o jednu z kanovnických rezidencí). Následující rok 2000 přináší další velké změny, protože dochází k rozšíření služeb Charitního stacionáře Khamoro do lokality Nový Svět, Přichystalova 70, a to přesunem Školky z ulice Jánského a vybudováním nové části Komunitního centra v přízemí objektu s návazností na již fungující službu v centru města.

Při středisku je od druhé poloviny roku 2005 realizována další ojedinělá aktivita, kterou je Agentura podporovaného zaměstnávání. Pomáhá příslušníkům národnostních minorit uspět na otevřeném trhu práce, resp. získat trvalé zaměstnání. Funguje do r. 2008, kdy je následně, spolu s Poradnou (dočtete se o ní níže), včleněna do nově vzniklého Poradenského centra při Středisku Khamoro. V roce vzniku je ještě, spolu s Bezbariérovou tréninkovou kavárnou BETREKA, podpořeno prostředky z EU prostřednictvím fondu Phare. Ještě doplníme, že od září 2006 poskytuje Agentura i poradenské služby (v oblasti zaměstnávání i mimo ni).

Zmíněné Poradenské centrum vzniká 1. července 2008. Zaměřuje se na pracovní poradenství, řešení zadlužení a exekucí apod. Od následujícího roku je pak Poradenské centrum a Komunitní centrum pro starší mládež financováno prostřednictvím prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost.

Po rekonstrukci v rámci projektu „Rozvoj a kvalita služeb pro lidi bez domova“ došlo k přemístění Poradenského centra z původních prostor na ulici Wurmova 11 do nově opravených kanceláří na ulici Wurmova 5.

Od května 2010 středisko ještě vylepšuje služby zaměřené na poradenství a začíná se vykonávat Terénní sociální poradenství, které zahrnuje tři spolu související činnosti: terénní pracovní poradenství, terénní pracovní poradenství pro mládež a veřejnou službu. Se vznikem Střediska sv. Kryštofa je ale jasné, že se poradenská činnost přesune postupně právě sem a bude nabízena v rámci jiných projektů.

Poradna Charity Olomouc, vedoucí
H. Polednová, archiv Charity Olomouc

Povodně 1997, Olomouc-Lazce, archiv
Charity Olomouc

Požehnání koledníkům Tříkrálové sbírky,
archiv Charity Olomouc

K významnějším aktivitám střediska potom rovněž patří účast na projektu Ethnic Friendly společnost, který připravil IQ Roma Servis Brno v roce 2011. Cílem je nejen upozornit na skutečnost, že Romové pracují a pracovat chtějí, ale i propagace firem, které se zavázaly dodržovat zásady rovného přístupu k práci při zaměstnávání příslušníků národnostních menšin.

10.6 Poradenství

Poradenské služby Charity Olomouc lze označit za velmi dynamicky se rozvíjející oblast, co se týče objemu poskytované pomoci, ale i struktury či formy nabízené pomoci. Počátek toho všeho se datuje do r. 1996, kdy svou činnost zahajuje první charitní poradna. V říjnu 2000 se potom toto zařízení stává členem Asociace občanských poraden. Dlouhodobou vedoucí zařízení byla Hana Polednová.

V roce 2004 navazuje Poradna spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci; její studenti mohou poradit v oblastech, které se přímo netýkají sociální sféry.

Činnost Poradny končí v témže roce, následně jsou poradenské služby na delší dobu poskytovány v rámci služeb Střediska Khamoro.

10.7 Pomoc při krizových situacích a přírodních katastrofách

První zkouškou charitních programů na pomoc obětem živelních katastrof byly hned události v roce 1997, kdy se i pracovníci Charity Olomouc zapojili do pomoci těm, které postihly tehdejší ničivé povodně (mj. v kooperaci s ACHO). Mimo práce „v terénu“ se Charita snažila poskytnout přístřeší, zapůjčila vysoušeče nebo dostala na starost provoz telefonické Linky pomoci. Potřebné je potom zajišťováno i v r. 1998.

Přirozenou odezvou na zkušenosti získané při povodňové pomoci jsou přípravy projektu Humanitárního centra. To bylo v r. 1998 a k realizaci došlo, v redukované formě, až o více než desítku let později.

Duben 2006 je v Olomouci opět ve znamení povodní. Byť jsou menšího rozsahu než v roce 1997, Charita Olomouc opět pomáhá, především v olomoucké čtvrti Černovír ležící na levém toku řeky Moravy.

Další povodňová vlna zasáhla střed Moravy v roce 2009 a Charita Olomouc se zapojuje do pomoci Charitě Javorník a Charitě Hranice v jejich regionech působnosti. Zaměstnanci se především stali součástí týmů, které sčítaly povodňové škody a hledaly nejúčinnější formy následné pomoci. Toto je zatím (a snad na dlouhou dobu) poslední povodňová zkušenost Charity Olomouc.

1. května 2011 vzniká nové Středisko sv. Kryštofa pro krizovou pomoc, do kterého se postupně soustředí veškerá charitní pomoc v krizových a nenadálých situacích či při živelních pohromách. Částečně se tak naplňuje popovodňová vize z r. 1998 o vzniku Humanitárního centra a přidává se k tomu záštita nad poradenskými aktivitami Charity Olomouc (Středisko sv. Kryštofa pro krizovou pomoc a poradenství). Středisko věnuje velkou pozornost pomoci ve formě krizové intervence.

10.8 Dobrovolnictví a spolupráce s farnostmi

Dobrovolníci jsou s charitním dílem spojeni od nepaměti, v době obnoveného působení Charity v Olomouci se ale odehrálo několik událostí, kterým bychom na těchto stránkách měli věnovat pozornost.

První z nich je skutečnost, že na počátku jubilejního roku 2000 se i Charita Olomouc zapojuje do přípravy a realizace první Tríkrálové sbírky, a to na území olomouckého děkanátu. Nejinak je tomu i dnes, jen se sbírka rozšířila na území celé ČR a je největší akcí svého druhu. Žádná jiná aktivita Charity Olomouc není tolik závislá na dobrovolnické pomoci jako právě tato. Diecézním koordinátorem této akce je od počátku ACHO.

Druhou z nich je jistě založení Oblastní dobrovolné charity Těšetice u Olomouce v roce 2005. Funguje při zdejší římskokatolické farnosti a úzce spolupracuje s Charitou Olomouc. Mj. materiálně či finančně podporuje její aktivity, podílí se na organizaci Tríkrálové sbírky v obcích spadajících pod farnost či vyvíjí vlastní činnost směřující k pomoci potřebným v okolí členů Charity, nemocných leprou, chudým dětem na Ukrajině apod.²⁷ Navázat na prvorepublikovou tradici farních charit se, zdá se, daří.

Třetí z nich je potom udělení čtyřleté akreditace Ministerstvem vnitra pro čtyři dobrovolnické programy: Azylový dům Samaritán, Charitní ošetrovatelská a pečovatelská služba, Khamoro a Dům sv. Vincence. To bylo v r. 2005. Akreditace jsou potom až do dnešní doby postupně aktualizovány, obnovovány či doplňovány.

Spolupráce s farnostmi olomouckého děkanátu se promítá i do organizace tzv. Postní almužny, sbírky Krajíc chleba pro chudé či benefičního prodeje adventních věnců.²⁸

27 | Na území olomouckého děkanátu, v oblasti působnosti Charity Olomouc, jsou zřízeny tři dobrovolné charity: zmíněná Oblastní dobrovolná charita Těšetice, Dobrovolná charita P. Marie Sněžné Dub nad Moravou a Oblastní charita Velká Bystřice. Aktivní činnost vykonává jen první jmenovaná, ale tradice byla obnovena.

28 | Výtěžek určen na podporu dětského domova v mongolském Ulánbátaru.

10.9 Další aktivity

Na půdě Charity bylo, mimo výše uvedeného, v posledních dvaceti letech realizováno ještě větší množství aktivit stojících za zmínku, proto si zde závěrem uvedme alespoň některé.

Během června 1998 byl v pravém křídle budovy na Wurmově 5 otevřen hostel Betánie. Dobrá dostupnost, blízkost centra města a kapacita 27 lůžek z něj činila zajímavé místo noclehu pro návštěvníky Olomouce. Zařízení již dnes není v provozu,²⁹ neboť bylo potřeba uvolnit prostory přibývajícím službám Střediska Samaritán pro lidi bez domova i v roce 2011 založenému Středisku sv. Kryštofa pro krizovou pomoc.

10.10 Slovo ke strategii a struktuře

Charita Olomouc funguje do roku 2005 na bázi poskytování jednotlivých služeb³⁰, které mají své vedoucí, odpovědné řediteli organizace. Vzhledem k tomu, že v posledních bezmála deseti letech trvale rostl počet služeb, bylo třeba zvolit jiný model fungování. Od roku 2006 jsou tedy všechny služby soustředěny do čtyř tzv. středisek: Středisko Samaritán pro lidi bez domova, Středisko sv. Vincence pro lidi s duševním onemocněním, Středisko sv. Alžběty pro lidi s tělesným handicapem a Středisko Khamoro pro etnické menšiny a poradenství. V r. 2011 se potom ještě přidává zmíněné Středisko sv. Kryštofa pro krizovou pomoc.

Kromě řekněme strukturálních změn prošla Charita Olomouc i změnami v řízení organizace. V roce 2007 byl zpracován její první strategický plán pro roky 2008–2010. V něm si na uvedenou dobu stanovila priority, směry činnosti a rozvoje organizace v souladu s posláním. Roku 2010 byl potom připraven a k realizaci nachystán Strategický plán organizace na léta 2011–2015.

10.11 Rok 2012 ve zkratce a napříč Charitou

V roce 2012 např. probíhá série informačních setkání zástupců Charity Olomouc s představiteli veřejného, duchovního či politického života, učiteli a lékaři z jednotlivých regionů na Olomoucku, kde se poskytuje pečovatelská služba.

Poradenské centrum Střediska Khamoro se k 1. červnu 2012 stává součástí Střediska sv. Kryštofa, což je spojeno se změnami jejich názvů (viz výše). Poradenství se nabízí i v terénní formě.

Od července 2012 realizují zaměstnanci Střediska sv. Kryštofa poradenství i mimo Olomouc, a to ve městě Velká Bystřice.

Velké oblibě se těší Divadelní spolek Úlet, v němž působí i klienti Střediska Samaritán – lidé bez domova.

²⁹ | Fungovalo do r. 2009.

³⁰ | A případně dílčích služeb pod ně přirozeně spadajících.

11. Také budova Charity Olomouc má své příběhy

Bývalá kanovnická rezidence ve Wurmově ulici č. 5, ve které dříve sídlilo např. muzeum Vlasteneckého spolku musejního nebo Domov bl. Anežky České a od sametové revoluce ji pro sociální účely užívá Charita Olomouc, stojí v ucelené zástavbě kanovnických rezidencí a arcibiskupského paláce. Rezidence tvoří významný architektonický celek olomoucké části Předhradí (původně tedy Vorburg 14).³¹ Pro budovu bylo vžito označení „residentia Orlickiana“ neboli „Orlíkova rezidence“ na počest jména jednoho z držitelů domu. Honosné reprezentativní budovy lemují ulice Wurmovu a Křížkovského.³²

Objekt Charity Olomouc je považován za jednu z nejstarších kanovnických rezidencí v této oblasti. Jak si mohou kolemjdoucí povšimnout, nádvoří působí značně nesourodým dojemem. Většina rezidencí byla totiž původně jednokřídlových a těsně navazovala na hradby. K původním objektům se přistavovala boční křídla na místě hospodářských budov. Komplex Charity Olomouc je uzavřen ohradní zdí s portálem z roku 1741, která je dokladem existence barokního uličního křídla. Vstup na nádvoří zdobí erb jednoho z uživatelů domu, Františka hraběte Ludvíka Serenyiho z Kis-Sereny (nar. 1715). Sídelním kanovníkem se stává roku 1741.³³

Nádvoří dominuje východní dvoupatrová budova se středověkým jádrem, která si zachovala několik pozdně gotických fragmentů starší výstavby jako např. „portály“, „klenby v přízemí“, zbytky tzv. „černé kuchyně“ nebo také „krákorce“, které nesou předsazené patro. Z pozdně renesanční úpravy se údajně téměř nic nedochovalo a k dalším stavebním zásahům došlo v období baroka.

Severní dvoupatrové boční křídlo bylo nejspíše využíváno jako stáje a zároveň prostor pro kočáry. Také jižní dvoupatrový postranní trakt je výsledkem přestavby staršího objektu, který byl naposledy adaptován v letech 1948–49. Byl navýšen a získané prostory určeny pro sociální účely.

Počátky výstavby hlavní budovy tedy pravděpodobně sahají do 15. století, druhou fázi úprav pak historikové určili do první třetiny století šestnáctého. Dokladem držitelů a nejspíše i významnějších stavebních adaptací jsou erbovní reliéfní desky osazené na exteriéru budov. První erb na levém průčelí dvorního křídla je poškozený, ale podle zachovalého erbovního štítu byl

31 | Pro potřeby sčítání lidu rozhodlo v roce 1930 městské zastupitelstvo o změně čísla popisného na 588, orientační zůstalo stejné. Podle ohlašovacího listu z roku 1939 je parcela rozdělena na č. 201/1 – kanovnická rezidence a charitativní dům č. p. 588, a č. 201/2 pro kino Slavia.

32 | Název ulice Wurmova se několikrát měnil. Od roku 1841 do 1876 je nazývána Biskupskou (Bischops Gasse, některé zdroje uvádí také Vikářská ulice – Vicariat Gasse). Od 1877 až do vyhlášení československé samostatnosti je pak pojmenována Rezidenční (Residenz Gasse). Poté do roku 1939 užíváno Wurmova podle významného katolického duchovního, olomouckého vikáře a senátora P. Ignáta Wurma. V době války opět označení Residenční, poté se vrací Wurmova. Osobnost I. Wurma připomíná pamětní deska, která byla umístěna na rohový vikářský dům v roce 1923 (první dům ve Wurmově ulici, z pohledu dnešní tř. 1. máje).

33 | Rod pocházel z Uher. Erb v pozdně barokní kartuši je půlený, v levém poli štítu je „postavený třikrát zatočený had s korunkou, v pravém poli uprostřed šachové břevno, nad ním korunovaný okřídlený kůň“.

držitelem rezidence olomoucký kanovník Jan Kryštof svobodný pán Orlík z Laziska.³⁴ Dále na průčelí příčného dvorního traktu se dochoval rodový erb s biskupskými atributy kardinála Františka z Dietrichsteina (dva vinné nože, klobouk se šesti střapci po každé straně, palmové ratolesti symbolizující „*křesťanovo vítězství nad smrtí a nebeský mír*“, „*vinný brozen jako symbol krve Kristovy a granátové jablko jako symbol vzkříšení či jednoty*“).³⁵ Tento pískovcový reliéf nechal pořídit olomoucký kanovník se „zvláštními pravomocemi“ a apoštolský protonotář Julius Caesar Ginannus z Pisauru. Pod erbem se dochovala latinsky psaná dedikace FR. CAR. A DIETR. EPO. OL. PRPI. CLEMENTISS. DNOQ; MVNIFECEN. JVLIVS CEASAR GINANNUS DE. PIS. ARCHID: GRATI AC DEVOTI ANIMI ERGO: D: D: (Františkovi kardinálovi z Dietrichsteina, biskupovi olomouckému, nejmilostivějšímu knížeti a nejštědřejšímu pánu, z vděčnosti a oddanosti darem věnoval arcijáhen Julius Caesar Ginannus z Pisauru.“).³⁶

Držiteli budovy byli vždy vysocí církevní hodnostáři, od roku 1902 je dům řazen mezi kanovnické rezidence, od počátku dvacátého století je postupně celý komplex pronajímán dalším institucím.

Tak například Metropolitní kapitula pronajímá část budovy Vlasteneckému spolku musejnímu v roce 1909. Spolek si v prvním patře východního traktu zřídil depozitáře a výstavní místnosti. Byl zde i byt pro správkyňu sbírek. Toto řešení však zůstalo provizorním. Spolek měl od založení problém s vhodným umístěním sbírek, o kanovnickou rezidenci se v podstatě zasloužil olomoucký vikář a etnograf P. Ignát Wurm. Jeho zásluhou tak Vlastenecký spolek získal v budově azyl až do konce roku 1935, poté se definitivně stěhuje do městské budovy na Purkrabské ulici č. 2. Uvolněné prostory získávají Milosrdné sestry III. řádu sv. Františka z Mariánské ulice pro další rozvoj své sociální činnosti.³⁷

V roce 1912 je v objektu zřízena tělocvična jednoty československého Orla (pravé boční křídlo, dnes prostor cvičné kavárny Betreka a restaurace Betánie). Přístavba byla realizována v poměrně krátkém čase dvou měsíců. Stavební práce byly ukončeny

34 | Jedná se o šlechtický rod polského původu (obec Lazýsko). Jan Kryštof se narodil 10. března 1616. Od roku 1637 nesídelní kanovník, olomouckým sídelním kanovníkem se stává 1650. Taktéž farářem ve svatomořickém kostele. Na srdečním stříbrném štítku erbu černá korunovaná orlice, v 1. a 4. stříbrném poli čtyři červená kosmá břevna, ve 2. a 3. modrém poli polský „herb Nowina“. Podle Fialy se jedná o „*kotelní ucho s rameny otočenými vzhůru a mezi nimi je meč se zlatou rukojetí. Klobouk se šesti střapci po každé straně odkazuje na úřad biskupského rady a apoštolského protonotáře*“. Ve spodní části pak latinsky AN MDCXV. Někteří autoři uvádějí za držitele rezidence Karla Julia, synovce Jana Kryštofa z Laziska. Jeho erb však v prvním a čtvrtém poli nese „*dva vojenské žebříky s háky a výsadky*“.

35 | Narodil se v Madridu roku 1570. Vyrůstal na panství Mikulov. Teologii studoval v Praze a Římě. Jmenován tajným komořím Klementa VIII. Od roku 1599 kardinálem.

36 | Za pomoc s dešifrováním děkujeme Janu Herůfkovi.

37 | Vlastenecký spolek musejní v Olomouci (původně Musejní spolek v Olomouci) byl založen v roce 1883. Cílem bylo propagovat českou kulturu a vědeckou činnost v silně německy zastoupené Olomouci. Spolek založil první české muzeum na Moravě, první sbírkové předměty po výzvě v novinách darovali samotní Olomoučané. Muzejní předměty byly nejdříve shromažďovány v bytě prof. Praseka (dnes Slovenská 9), poté v budově školy na Sokolské 15. Spolku propůjčil první větší prostory kanovník hrabě Anatole d'Orsay ve své rezidenci na dnešní ulici Křížkovského č. 14. Kanovník d'Orsay byl potomek francouzské exilové šlechty, absolvoval studia v Kroměříži, Mikulově a Olomouci. Poté působil v pastorači, např. u sv. Mořice v Olomouci, v Bystřici pod sv. Hostýnem, nejdéle však v Kojetíně a poté opět v Olomouci. Po jeho smrti se musejní sbírky stěhují do domu na Horním náměstí č. 370, kde se nájem uvolil hradit olomoucký arcibiskup Theodor Khon. Po jeho abdikaci je však nemožné platit vysoký nájem a navíc sbírky taktak unikají ničivému požáru. V této situaci se přimlouvá P. Ignát Wurm u Metropolitní kapituly, která Vlasteneckému spolku pronajímá několik místností v dnešní kanovnické rezidenci č. 5. Spolek zde nakonec zůstává téměř 27 let. Usnesení městského zastupitelstva pronajmout druhé patro v Purkrabské ulici bylo schváleno 25. února 1935 Zemským výborem. Po nástupu komunistů k moci je Spolek rozpuštěn.

k 10. srpnu téhož roku. S činností Orla je spjato i provozování kina, které zde bylo zřízeno v roce 1931 pod názvem Slavia (některé zdroje uvádějí rok 1929). Jeho éra však končí v říjnu 1945, kdy i přes znárodnění dochází k rozvoji většiny olomouckých kin. O jeho odstranění dlouhodobě žádaly i sestry františkanky, které měly v budově jednak klausuru, jednak zde bydlely klientky Domova bl. Anežky České. Provoz kina do pozdních nočních hodin byl neudržitelný, neboť narušoval sociální poslání a klid Domova.

V době první světové války bylo v prostorách kina skladiště. Po válce je budova až do roku 1922 zabrána státem. Zasluhou kapitulního děkana Kubička je do rezidence přesunut dětský útulek z orelského stadionu. Na počátku let třicátých je v části zadního traktu zřízen Domov bl. Anežky České, k větším stavebním adaptacím dochází během roku 1935. Po válce sestra Norbertina plánuje nadstavbu orlovny pro ubytování vysokoškolských studentek a také za účelem zřízení útulku pro ženy. Jejím cílem byla také stavba kulturního domu. K poslednímu stavebnímu ruchu proto dochází v letech 1948 a 1949, kdy po zrušení Orla byla orlovna pronajata sestrám františkánkám.

V době komunismu přešla budova dle nařízení vlády z roku 1959 a výnosem finančního odboru ONV v Olomouci z prosince 1960 do rukou Československého státu, respektive do správy státních lesů. Ale již v květnu 1961 je budova převedena do držení Krajského projektového ústavu pro výstavbu měst a vesnic v Ostravě. Následně jsou části budovy Stavoprojektem pronajaty dalším subjektům, např. Dopravnímu podniku města Olomouce, který si v roce 1962 pronajal deset místností pro zřízení závodní jídelny.³⁸

V této nelehké době všechny budovy chátrají. Bývalá kanovnická rezidence Wurmova č. 5 je Metropolitní kapitule navracena v roce 1991. Ta pak část objektu pronajala obnovené Arcidiecézní charitě v Olomouci, která zde začala realizovat projekt Azylový dům. Ten následně převzala nově zřízená Charita Olomouc. Část prostor byla pronajata Dopravnímu podniku města Olomouce až do roku 1996.

Žalostný stav většiny budov se po revoluci podařilo alespoň částečně rehabilitovat rekonstrukcí některých z nich, včetně budovy dnešní Charity Olomouc. Objekt na Wurmově 5 tak prošel kompletní rekonstrukcí po téměř dvaceti porevolučních letech! Náklady na kompletní rekonstrukci si vyžádaly 41 milionů korun.

Pohled do dvora kanovnické rezidence se vstupním portálem z roku 1751, archiv Charita Olomouc

Erb Jana Kryštofa Orlíka z Laziska, foto M. Kučera

38 | Dočítáme se v prodloužení smlouvy z roku 1968, zdroj Metropolitní kapitula u Sv. Václava v Olomouci.

12. Kdo byl kdo? Aneb osobnosti Charity

Realizace katolické sociální péče by nebyla možná bez přímé podpory a angažovanosti mnoha lidí, ať už se jedná o olomoucké biskupy a arcibiskupy i jejich pomocné biskupy, samotné kněze, řeholníky a řeholnice nebo laiky. Seznam jmen by byl jistě dlouhý, proto se zde omezujeme jen na některé z nich.

P. Ludvík Antonín Bláha, OPraem

kaplan na Svatém Kopečku a první ředitel Charity

(* 3. 5. 1888 Chramosty u Sedlčan, † 15. 8. 1952 Dolánky, pohřben v Doksanech)

Narozen v Chramostech v Čechách, v roce 1908 úspěšně dokončil studia vyššího reálného gymnázia v Příbrami, téhož roku se rozhodl vstoupit do řádu sv. Norberta, Řádu premonstrátských řeholních kanovníků, slavné řádové sliby složil v roce 1913 na svátek Tří králů v Strahovském klášteře v Praze. Na kněze vysvěcen 6. července 1913.

Vojenský kněz v I. světové válce, kaplan v Jihlavě a na Svatém Kopečku, společně s P. Arnoštem J. Vovsem se zasloužil o rozvoj Matice svatokopecké, arcibiskupský konsistorní rada a notář, emeritní vikář.

Za účelem propagace charitního díla na Moravě a především na Olomoucku pořídil fotografie ústavů a zaznamenal jejich činnost. Sledoval odborné články, sám publikoval, podnikl studijní zahraniční cesty, především do Rakouska. Arcibiskupem Stojanem jmenován prvním ředitelem Svazu Charity na Moravě. Inicioval také zřízení Svazu Charity v Brně. Byl jmenován druhým stálým místopředsedou Mezinárodního svazu charity se sídlem v Ženevě. Založil Ústav sv. Ludmily pro těžce zmrzačené děti v Tršicích. Převzal do správy Svazu Charity útulek Karolinum v Lukově a zasloužil se o zřízení ozdravovny v Dalečíně. V roce 1927 povolán řádem zpět do duchovní správy. Po odchodu ze služeb Charity farářem ve Staňkovicích u Žatce, naposled děkanem a vikářem v Mariánských Lázních, poté na penzi v Dolánkách.

Autor spisu o charitativní činnosti s názvem *Několik kapitol z dějin naší charity* (Olomouc, 1921). Odborné statě a články o charitě publikoval v samostatném věstníku Charity zřízeném roku 1925 s názvem *Za láskou!*. Z jeho produkce pochází dále pojednání *Sestry Premonstrátky* (1946), také autor stručných dějin poutního místa na Svatém Kopečku u Olomouce *Královna Moravy, blahosl. Panna Maria na Sv. Kopečku u Olomouce* (Olomouc, 1920).

Iniciátor charitní myšlenky
L. A. Bláha, *Pamětní spis...*,
1930, s. 19

Mons. ThDr. Antonín Cyril Stojan

arcibiskup olomoucký

(* 22. 5. 1851 Beňov u Přerova, † 29. 9. 1923 Olomouc, pohřben na Velehradě)

Arcibiskup Stojan nastoupil na biskupský stolec po odstoupení kardinála Lva, svobodného pána Skrbenského z Hříště, z arcibiskupské funkce, kterého k rezignaci přinutily okolnosti poválečné doby a následky zranění po dopravní nehodě (taktéž arcibiskupem pražským v letech 1899–1916). Stojan přijal biskupské svěcení dne 3. dubna 1921.

Nový arcibiskup byl organizátorem národního náboženského života (založil Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje), rozvinul poutní, misijní, mariánský a ekumenický program, zahájil unionistické kongresy na Velehradě, položil základní kámen k domu „Stojanov“ pro pořádání exercicií. Po konzultacích a poradách se svatokopeckým premonstrátem Ludvíkem Bláhou se rozhodl založit Svaz Charity, jehož byl prvním protektorem. Jeho úsilí bylo ukončeno předčasnou smrtí; k poslednímu odpočinku uložen v bazilice na Velehradě. Na náhrobku „Blaženější je dávat než brát“.

Mons. ThDr. Leopold Prečan

arcibiskup olomoucký

(* 8. 3. 1866 Velký Týnec, † 2. 3. 1947 Svatý Kopeček u Olomouce, pohřben v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci-Hejčíně)

Narodil se v rodině mlynáře ve Velkém Týnci, absolvent Slovanského gymnázia v Olomouci. Arcibiskupem olomouckým jmenován v roce 1923, předtím působil kratší dobu v pastoraci, vyučoval také na bohoslovecké fakultě v Olomouci (1894–1897, 1902–1922), v letech 1916–1921 kancléřem arcibiskupské konzistoře, poté generálním vikářem. Zasloužil se o zlepšení hospodářské situace arcibiskupství, které bylo ochromeno vysokými daněmi a vyvlastněním většiny zemědělské půdy při pozemkové reformě.

Propagátor charitního díla v olomoucké diecézi, protektorem Svazu Charity v Olomouci, charitní dílo podporoval nejen ve svých pastýřských listech, ale také osobními návštěvami chudých nebo tím, že poskytoval značné finanční obnosy na pomoc všem potřebným. Výrazně podporoval založení a činnost Domova bl. Anežky České. O jeho štědrosti svědčí taktéž poslední vůle, ve které odkázal značné obnosy na charitativní činnost.

Zasloužil se o zdárný průběh prvního Celostátního sjezdu katolíků v Praze r. 1935, dále o budování kostelů, farních budov, byl mecenášem umění. V den svátku sv. Cyrila a Me-

První protektor Charity
Mons. A. C. Stojan, archiv
Arcibiskupství olomouckého

Protektor Charity Mons.
L. Prečan, archiv Arcibiskupství
olomouckého

tožde v roce 1939 oslavil 50 let kněžského svěcení, v posledních letech pobýval v arcibiskupské vile na Svatém Kopečku, kde také zemřel. K poslednímu odpočinku byl dle přání uložen v hejčínském kostele sv. Cyrila a Metoděje.

Mons. Jan Stavěl

světící biskup olomoucký

(* 10. 4. 1869 Bílovice u Prostějova, † 6. 11. 1938 Olomouc, pohřben v Kostelci na Hané)

Narodil se v Bílovicích, měl sedm sourozenců. Dva roky navštěvoval obecnou školu v rodné vesnici, poté se rodina stěhuje do Olomouce, kde si rodiče zřizují obchod pro lepší zabezpečení svých dětí. Po absolvování základní školní docházky pokračuje ve studiích na Slovanském gymnáziu. Po maturitě v roce 1888 nastupuje na Teologickou fakultu v Olomouci. Studium ze zdravotních důvodů na dva roky přerušuje. Na kněze vysvěcen 19. srpna 1894. Mezi jeho přednosti patřila „hluboká zbožnost“, „mimořádná pokora“, „srdečná prostota“, „nenáročnost a pracovitost“.

Před biskupským svěcením působil např. v Bravanticích ve Slezsku, v Raškově u Šumperka nebo ve Vítkovicích, kde v roce 1898 založil Spolek sv. Josefa pro potřebné a opuštěné děti. Později působí jako katecheta v Hranicích, sirotčinec a dívčí školu přenesl na poutní místo v Zášově na Valašsku, kde zakoupil budovy bývalého trinitářského kláštera v roce 1900. Společně s Ludvíkem Bláhou pracoval na zřízení charity na Moravě. Za své zásluhy jmenován arcibiskupem Stojanem v roce 1923 olomouckým kanovníkem. V rámci biskupského úřadu (od 29. dubna 1927) zůstal významným pracovníkem na poli charitativní činnosti, zastával funkci předsedy Svazu Charity v Olomouci, byl místopředsedou Zemského Svazu charity na Moravě a později se stal předsedou říšského Svazu charit. Celkem 40 let působil ve prospěch Charity. Taktéž předseda arcidiecéšní školní rady a místopředseda Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje. Na počátku II. světové války hluboce prožívá zabrání zašovského ústavu, náhle umírá ve své kanovnické rezidenci. Zakladatel a redaktor časopisu *Lidumil* (1912–1915).

Předseda Charity Mons. Jan Stavěl, *Pamětní spis...*, 1930, s. 15

Sr. Norbertina (roz. Alžběta Vaňáková)

správkyně Domova bl. Anežky České

(* 25. 11. 1887 Savín u Litvle, † 5. 7. 1969 Slavkov u Opavy)

Teta prvního porevolučního olomouckého arcibiskupa Mons. ThDr. Františka Vaňáka, od roku 1907 řádová sestra Milosrdných sester III. řádu sv. Františka v Opavě, vychovatelka v dětských útulcích, představená klášterního společenství na Wurmově 5. Současně básnířka a spisovatelka publikující pod tvůrčím jménem Eliška Horská. Zasloužila se o zřízení sirotčince na orelském stadionu a později Domova bl. Anežky České. Zasadila se o získání celé budovy kanovnické rezidence pro sociální účely, iniciovala stavební úpravy budov, zřízení klauzury a nové kaple. Pořádala slavnostní akademie, vánoční setkání dětí a potřebných. Její úsilí nepolevilo ani v době protektorátu.

Sestra Norbertina byla dopisovatelkou časopisu *Za láskou!*, dále autorkou náboženských divadelních her, poezie a drobných textů (*Prosté květy: Básně, Májová akademie, Osudy sirotek*). Taktéž autorkou spisu o řádových a zároveň rodných sestrách s názvem *Milosrdné sestry Remigia a Blandina* (1936) nebo brožurky o povolání dívek k zasvěcenému životu *Těm, které slyší...* Křesťansko-sociální spolek žen a dívek v Olomouci vydal u příležitosti jejich šedesátin pamětní spis *Dvacet let činnosti Domova bl. Anežky České v Olomouci*.

Řádová sestra Norbetina, 50 let, *Za Láskou!*, roč. XIV, č. 1, s. 6

Stanislav Šimíček

dlouholetý ředitel olomoucké kanceláře Svazu Charity / Arcidiecéšní Charity

(* 6. 4. 1894 Bernartice nad Odrou, okres Nový Jičín, † 25. 5. 1990 Paseka)

Pocházel z chudé rodiny s devíti dětmi, v dětství trpěl skrofulózou. Od čtrnácti let finančně vypomáhal rodině jako zedník. Později působil v katolické Omladině, čl. Orlu a Čsl. lidové straně. Absolvoval kursy řečnické, veřejně vystupoval, psal články a básně. V roce 1923 se oženil s Annou roz. Feiseovou.

Od 1. března 1928 sekretář Svazu Charity milosrdné lásky v Olomouci, poté dlouholetým ředitelem olomoucké kanceláře Svazu Charity / Arcidiecéšní Charity v Olomouci, pensionován v roce 1959. Po jeho odchodu zaniká i celá olomoucká kancelář, která je likvidována jako všechny ostatní spolky, nejen charitativní. Zasloužil se o ustálení charitativní struktury v olomoucké diecézi, propagoval charitní dílo v rámci přednášek se světelnými obrázky. Vybudoval charitní zahraniční ozdravovnu „Caritas“ v městě Lussingrande na ostrově Lošín v Itálii.

Ředitel olomoucké Charity S. Šimíček, *Výroční zpráva* 1927, s. 16

Mons. František Světlík

katolický kněz a prelát, předseda Svazu Charity / Arcidiecéšní Charity

(* 28. 12. 1875 Bílovice u Prostějova, † 13. 12. 1949 Olomouc, pohřben v Kostelci na Hané)

Moravský kněz a olomoucký prelát, významný politik, poslanec, pocházel z početné selské rodiny. V Olomouci absolvoval Slovanské gymnázium a Teologickou fakultu. Na kněze vysvěcen v roce 1898, poté duchovním správcem ve Vsetíně, dále např. v Kroměříži. V roce 1905 odchází do Olomouce, kde se věnuje redaktorské práci v *Našinci*, od roku 1906 jeho šéfredaktorem. Dlouhodobě podporoval činnost Křesťansko-sociálního spolku žen a dívek v Olomouci, jehož se stal čestným členem, protektor olomouckého Komitétu dam. Od roku 1926 sídelním kanovníkem v Olomouci a od roku 1936 prelátem. Za nacistické okupace krátce vězněn, po roce 1945 opět politicky činný, po únoru 1948 politickou angažovanost na nátlak přátel ukončuje a odchází do ústraní. Dlouholetý předseda Svazu Charity / Arcidiecéšní Charity v Olomouci. Zemřel stížen mrtvicí ve své kanovnické rezidenci Wurmova č. 11.

Prelát Mons. F. Světlík, ZAO,
fond Arcidiecéšní Charita, kar.
č. 8, kniha Organizace 1938-42

Mons. Jan Graubner

arcibiskup olomoucký a metropolita moravský

(* 29. 8. 1948 Brno, heslo: *QUODCUMQUE VOBIS DIXERIT FACITE* („Cokoli Vám řekne, učinite“, Jan, 2,5))

V pořadí šedesátý devátý biskup a čtrnáctý arcibiskup olomoucký, narodil se v Brně, dětství prožil ve Strážnici, kde také v roce 1967 odmaturoval na gymnáziu. Pro „nedělnický“ původ přijat do kněžského semináře v Olomouci až o rok později, na kněze vysvěcen 23. června 1973, poté působil v duchovní správě ve Zlíně, Valašských Kloboukách. Od roku 1982 ustaven farářem ve Vizovicích, Provodově a Horní Lhotě. Pomocným biskupem olomouckým jmenován 17. března 1990, biskupské svěcení přijal 7. dubna. Arcibiskupem olomouckým jmenován 28. září 1992, slavnostní uvedení do úřadu se konalo v katedrále sv. Václava dne 7. listopadu téhož roku.

Na počátku devadesátých let se Mons. Jan Graubner zasloužil o obnovení činnosti katolické Charity v Československu a olomoucké arcidiecézi. Je trvalým podporovatelem charitního díla, svým zájmem o potřebné navázal na Stojanovo a Prečanovo dílo. Inicioval např. Tříkrálovou sbírku.

Současný arcibiskup
Mons. J. Graubner, archiv
Arcibiskupství olomouckého

Charita Olomouc letos oslavila dvacet let polistopadové činnosti. Z pohledu lidského života se jedná o rané mládí, plné síly, nápadů a aktivity. Takovou může být viděna i dnešní Charita, která si cílenou a tvrdou prací vybudovala významné postavení v oblasti sociální a zdravotní péče ve světě, který vždy kladl velké nároky na celou společnost a především na jednotlivce.

Naším cílem bylo přiblížit tradici charitní činnosti především v Olomouci a jejím okolí, která však byla narušena, zbrzděna a převálcována totalitními režimy. Proto mohlo být na započaté a dobře se rozvíjející charitní dílo navázáno až po listopadu 1989.

Současná Charita Olomouc společně s Arcidiecézní charitou Olomouc jsou v jistém slova smyslu nositelkami prvorepublikové charitní tradice, dokonce tento odkaz se může stát bohatým zdrojem inspirace pro dnešní chod těchto církevních institucí, které mají v duchu evangelia neustále *„odpovídat na potřeby lidí v nouzi službou křesťanské lásky“*.

Publikace je také vzpomínkou na všechny lidi dobré vůle, kteří se jakýmkoliv způsobem zasloužili o počáteční budování a následné fungování charitních struktur, ať již se jednalo o samotné biskupy, kněze, řeholníky a především jednotlivé zaměstnance z řad laiků. Obzvláště pak myslíme na osudy řeholníků a řeholnic, kteří zasvětili své životy službě potřebným, a odplatou jim byla krutost komunistického režimu.

„Charita hýbe světem“, říkával údajně světicí biskup olomoucký a předseda Charity Mons. Jan Stavěl. Proto ještě jednou přejeme Arcidiecézní charitě Olomouc a Charitě Olomouc, ať jsou nadále dobrými nositeli i šířiteli katolické charitativní a charitní tradice nejen na Olomoucku a vzorem hodným následování.

Za autory M. Kučera

Použité prameny a literatura

Prameny

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc

- fond Arcidiecézní Charita milosrdné lásky Olomouc (1922–1948), neinventarizováno
- fond Farní charita u sv. Václava, Olomouc (1940–1948/1959), karton Farní charita u sv. Václava v Olomouci, neinventarizováno
- fond Metropolitní kapitula
- fond Křesťansko-sociální spolek žen a dívek, prozatímní inventární seznam
- fond Dobročinný komitét dam, neinventarizováno

Národní archiv Praha

- fond P. Ludvík Antonín Bláha, řada pozůstalosti, karton č. 2, neinventarizováno

Metropolitní kapitula u sv. Václava

- fond Domov bl. Anežky České, neinventarizováno
- fond Residence Wurmova 5, neinventarizováno

Kongregace sester premonstrátek na Svatém Kopečku u Olomouce

- Kronika Kongregace sester premonstrátek na Svatém Kopečku (vedena po roce 1920)

Charita Olomouc

- interní materiály, web organizace, PR materiály

Literatura

BÁRTEK, Frant., „Část II.“, *Věstník hlavního města Olomouce*, č. 12, 23. října 1935, s. 94–95.

BÁRTEK, Frant., „Přehled organisace dobrovolné sociálně-zdravotní péče v Olomouci (část I.)“, *Věstník hlavního města Olomouce*, č. 11, 7. října 1935, s. 88–89.

BARTOŠ, Josef a kol. autorů, *Malé dějiny Olomouce*, Profil, Ostrava 1972.

BLÁHA, Ludvík, *Několik kapitol z dějin naší charity*, vydáno vlastním nákladem, Olomouc 1921.

BOLEK, František, *Katolické kostely a kaple v Olomouci*, Olomouc 1936.

BRAITO, P. Silvo M., „Otcovský přítel mladých“, *Našinec*, č. 255, 8. listopadu 1938, s. 2.

BREJCHA, Leander, *Pamětní spis o katolické charitě (milosrdné lásce) v zemi moravsko-slezské*, Diecéšní svazy Charity v Brně a v Olomouci, Přerov 1930.

Vila „charita“: Ozdravovna a pension čs. „Charity“ na Jadranu na ostrově Lošinj v Itálii, Svaz Charity, Olomouc [1934].

(ČTK), „O návrat katolických řádů k náboženskému poslání“, *Rudé právo*, č. 92, 19. 4. 1950, s. 1.

Dvacet let činnosti Domova bl. Anežky České v Olomouci, Křesťansko sociální spolek žen a dívek v Olomouci, Olomouc 1947.

EICHLER, K., *Chudobinské ústavy moravské*, Brno 1887.

- FIALA, Jiří, „Z erbovníku města Olomouce“, *Olomoucká domovní znamení. Sborník příspěvků ze symposia*, Agentura Galia, Olomouc 2005, s. 3–11.
- FISCHER, Richard, *Chudinství v Olomouci*, Olomouc [1924].
- FISCHER, Richard Dr., „Chudinství a nadace v Olomouci“, *Věstník hlavního města Olomouce*, č. 9–10, 13. července 1938, s. 113–121.
- FISCHER, Richard Dr., „Chudinství a nadace v Olomouci. Část I.“, *Věstník hlavního města Olomouce*, č. 7, 14. května 1938, s. 81–84.
- FISCHER, Richard Dr., „Chudinství a nadace v Olomouci. Pokračování.“, *Věstník hlavního města Olomouce*, č. 8, 10. června 1938, s. 99–101.
- HORSKÁ, Eliška, *Jubileum naší předsedkyně: aktovka k jubilejním oslavám*, Domov bl. Anežky České v Olomouci, Olomouc 1937.
- HORSKÁ, Eliška, *Milosrdné sestry Remigia a Blandina*, Domov bl. Anežky České, Olomouc 1936.
- HORSKÁ, Eliška, *Osudy sirotek: vánoční divadelní hra ve 3 jednáních s dobrou*, [neuvedeno], 1939.
- HRUBAN, Mořic Dr., „Nad otevřeným hrobem“, *Našinec*, č. 255, 8. listopadu 1938, s. 2.
- (-jak), „Poslední chvíle“, *Našinec*, č. 255, 8. listopadu 1938, s. 2.
- JASIOKOVÁ, Marcela, *Držitelé kanovníckých domů na jižní a východní linii olomouckého předhradí*, nepublikovaná diplomová práce, Univerzita Palackého, Olomouc 1993, archiv Katedry historie, č. dipl. práce 6307.
- KONEČNÝ, Pavel, MICHNA, Pavel, *Seznam nemovitých kulturních památek Olomouce*, Památkový ústav v Olomouci, Olomouc 1996.
- Kronika olomoucké arcidiecéze (1989–2005)*, sestavil Josef Pala, Arcibiskupství olomoucké, Olomouc 2006.
- KŠÍR, Josef, „Staré olomoucké špitály a jejich situování“, *Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci*, č. 118, 1964, s. 1–15.
- KUBIŠTOVÁ, Pavla, „1909, v Olomouci vzniká Orel“, *Mladá Fronta Dnes (Střední Morava)*, 9. června 2009, s. C3.
- MARKOVÁ, Jarmila, „Špitál na Svatém Kopečku“, *Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci*, č. 284/2002, s. 18–23.
- MLČÁK, Leoš, *Olomouc. Klášter Hradisko, bývalá premonstrátská kanonie*, Historická společnost Starý Velehrad, Uherské Hradiště 2011.
- MUSIL, Jiří V., *Olomouc. Kopeček v kulturně historických souvislostech*, Olomouc 1984.
- MÜLLER, Karel, „Kardinál František z Dietrichsteina v zrcadle heraldických pramenů“, *Leoš Mlčák (red.) Kardinál František z Dietrichsteina (1550–1636). Prelát a politik neklidného věku*, Muzeum umění Olomouc, Olomouc 2008, s. 58–63.
- NEDĚLNÍK, Jan, TITZOVÁ, Miroslava, *Svatý Kopeček Genius Loci*, Matice svatokopecká, Svätý Kopeček 2010.
- [Nepodepsáno], „Světící biskup Msgre Jan Stavěl“, *Našinec*, č. 255, 8. listopadu 1938, s. 2.
- NĚMEČEK, Adolf, „Sociální poměry v Olomouci“, *Olomouc, Olmütz. Výstavba a národní hospodářství evropských měst*. Berlín, Praha, Basilej 1930/31.
- Péče o chudé a péče o mládež ochrany potřebnou v republice Československé v roce 1931*, díl I., Státní úřad statistický, Praha 1935.
- Péče o chudé a péče o mládež ochrany potřebnou v republice Československé v roce 1931*, díl II., Státní úřad statistický, Praha 1937.
- PÍSKOVÁ, Milada, *Vlastenecký spolek muzejní – předchůdce VSMO*, Vlastivědná společnost muzejní v Olomouci, Olomouc 1993.

- PŘÍVARA, Milan, *Z dějin farnosti Lukov – Veliková*, Obecní úřad v Lukově, Lukov 2003.
- SEKANINA, Fr. (hl. redaktor), *Album reprezentantů všech oborů veřejného života česko-slovenského*, Umělecké nakladatelství Josef Zeibrdlich, Praha 1927.
- SOUČKOVÁ, Helena (ed.), *Sdružená zařízení pro péči o dítě v Olomouci: historie a současnost*, Sdružená zařízení pro péči o dítě v Olomouci, Olomouc 2006.
- SCHINDLER, Antonín, *Tajemná Olomouc II.*, Votobia, Olomouc 2001.
- SMEJKAL, Bohuslav, *Pohledy do historie Svatého Kopečka*, Matice svatokopecká, Svatý Kopeček 2001.
- SUCHÁNEK, Jindřich a kol., *Arcidiecézní charita Olomouc, ročenka 1994*, Arcidiecézní charita Olomouc, Olomouc 1994.
- Statistická ročenka hlav. Města Olomouce za léta 1919–1923*, svazek VII, Město Olomouc, Olomouc 1938.
- Statistická ročenka hlav. Města Olomouce*, svazek VIII, rok 1924, Město Olomouc, Olomouc 1925.
- KOL. AUTORŮ, *Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice*, Arcibiskupství pražské, Praha 2011.
- ŠIMÍČEK, Stanislav, *Charita a její sociálně-zdravotní ústavní péče v Arcidiecési olomoucké*, Arcidiecézní Charita v Olomouci, Olomouc 1948.
- ŠIMÍČEK, Stanislav, *Sociální pomoc bližnímu*, Svaz Charity milosrdné lásky v Olomouci, Olomouc 1937.
- ŠIMÍČEK, Stan., „Zemřel apoštol Charity“, *Nášinec*, č. 255, 8. listopadu 1938, s. 2.
- TICHÁK, Milan, *Čtení o vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci 1883–2003*, Vlastivědná společnost muzejní v Olomouci, Olomouc 2003.
- TICHÁK, Milan, „Domy u staleté cesty sociální péče“, *Olomoucký deník*, č. 174, 28. července 2007, s. 8.
- TICHÁK, Milan, *Lexikon olomouckých ulic*, Burian a Tichák s.r.o., Olomouc 2009.
- TICHÁK, Milan, „Od svítání do soumraku olomouckých kin“, *Olomoucký den*, č. 72, 26. března 2005, s. 6.
- TICHÁK, Milan, *Olomouc z nadsledu*, Burian a Tichák s.r.o., Olomouc 2011.
- TICHÁK, Milan, „Poklady muzea se musely šestkrát stěhovat“, *Olomoucký den*, č. 102, 2. května 2003, s. 8.
- TICHÁK, Milan, „Z historie olomouckých špitálů“, *Hanácké noviny*, č. 86, 20. července 1996, s. 10.
- TICHÁK, Milan, *Ztracené adresy*, Burian a Tichák s.r.o., Olomouc 2007.
- TICHÁK, Milan, „Sedm a půl století solidarity s trpícími“, *Olomoucký den*, č. 84, 8. dubna 2006, s. 4.
- TRAPL, Miloš, „František Světlík“, *Pebr, Michal a kol., Cestami křesťanské politiky*, Akropolis, Praha 2007, s. 248–249.
- TVRDOŇ, Antonín, *Spolky, ústavy a zařízení pro péči o chudé a péči o mládež ochrany potřebnou v republice Československé. Seznam podle stavu v roce 1934*, Státní úřad statistický, Praha 1936.
- Příručka pro pracovníky na poli charity*, Svaz katolické Charity v Praze, 1920.
- Učňovský domov Okresní charity v Olomouci*, Okresní charita, Olomouc 1942.
- VLČEK, Vojtěch (ed.), *Ženské řehole za komunismu 1948–1989*, Matice cyrilometodějská, Olomouc 2003.
- VOTRUBA, Fr., „Zemská nemocnice“, *Olomouc*, s. 64–65.
- Zpráva o činnosti Okresních Charit Olomouc-město a Olomouc-venkov za rok 1943*, Olomouc [1944?].

Excerpované zdroje:

Charita (1946–1951)

Lidumil (1912–1914)

Za láskou! (1925–1944)

Ludmila (1920–1925, 1929–1939, 1940–1941)

Výroční zprávy katolické charity (milosrdné lásky) z let 1927–1946.

Výroční zprávy Charity Olomouc z let 1998–2011

Interní dokumentace

Internetové zdroje:

http://www.dpv.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=26764&Itemid=2 (konzultováno 24. 6. 2012)

www.cirkev.cz (konzultováno 16. 7. 2012)

www.olomouc.charita.cz

Proměna názvů Arcidiecézní charity Olomouc:

Svaz československé Charity / Svaz Charity v Olomouci (1922–1926)

Svaz Charity milosrdné lásky v Olomouci (1926–1939)

Arcidiecézní Charita v Olomouci (1939–1951, zkratka ArCHa)

Arcidiecézní katolická charita v Olomouci (1951–1959)

Arcidiecézní charita Olomouc (1991 – dosud, zkratka ACHO)

Summary

This publication was written to celebrate twenty years of charity organizations in Olomouc. Its aim is to offer information on the history of social welfare in the Olomouc area and it dwells on foundation of organized charity work in the Archdiocese of Olomouc as well as its development and flourishing till the fateful nationalization of social and health care by the Communist regime in 1948. The book particularly follows work of the Archdiocese Charity and its sanatoria in Tršice and Lukov as well as of district charities and parish unions. Furthermore, it mentions nuns' charity work in Olomouc and its surroundings. It also pays attention to charitable societies, especially foundation and work of "Domov blahoslavené Anežky České" (House of Blessed Agnes of Bohemia), established in 1933 as a home for maid girls administered by Franciscans sisters from Mariánská Street in Olomouc. Moreover, it mentions complicated situation after February 1948 when Catholic charitable organizations and other societies were dissolved by a government decree. The Czech Catholic Charity was proclaimed the only "mass"

organization and it was completely controlled by the Communists. Pre-February charitable organizations were not re-established until the Velvet Revolution in 1989. In the Archdiocese of Olomouc, the charity was re-established by the decree of Archbishop Jan Graubner. Information about charitable sanatoria serves as a diversifying element in this book. As employees of the charity are sometimes asked about history of the former canonical residence in No 5 Wurmova Street (main seat of the Olomouc Charity), we decided to include this information into our publication as well. At the end of the book there are short profiles of prominent personalities within the Catholic charity.

Translated: Zuzana Kebzová

Zusammenfassung

Die Publikation entstand bei der Gelegenheit der zwanzigsten Jubiläumsfeier der Tätigkeit der „Charita Olomouc“. Den Lesern bietet sie einen kurzen historisch- informativen Exkurs in die Geschichte der Sozialpflege auf dem Gebiet der Stadt Olmütz. Diese Publikation widmet sich einerseits der Schaffung der Grundlagen der organisierten karitativen Tätigkeit auf unserem Gebiet, andererseits erkundet sie die Entwicklung und Aufschwung von Charita auf dem Gebiet der Olmützer Erzdiözese bis zu der schicksalhaften Verstaatlichung der sozial- und Gesundheitspflege von der kommunistischen Regime. Konkret handelt es sich um die Tätigkeit der Erzdiözesen Caritas und ihrer eigenen Anstalten in Tršice und Lukov, der Kreiszeigstellen von Caritas und der Pfarrresorten. Weiter erfahren die Leser von der karitativen Tätigkeit der Ordensschwwestern auf dem Gebiet der Stadt Olmütz und in ihrer Umgebung. Wir widmen uns auch verschiedenen Caritasverbänden, vor allem der Errichtung und Tätigkeit des Heimes der seligen Agnes von Böhmen, das im Jahr 1933 gegründet wurde. Dieses Heim war für Dienstmädchen bestimmt und mit der Verwaltung wurden die Schwestern Franziskanerinnen von der Mariánská Straße in Olmütz beauftragt. Wir erwähnen auch die schwierige Lage der Caritas nach dem Februar 1948, als die karitativen Organisationen und andere Vereine durch eine Anordnung der Tschechischen Regierung erloschen wurden. Als die einzige offizielle Massenorganisation wurde die Tschechische katholische Caritas erklärt, die aber völlig von den Kommunisten beherrscht wurde. Die Strukturen der Caritas vor dem Februar 1948 werden wieder erst 1989 nach der Samtrevolution erneuert. In der Olmützer Erzdiözese wird die Caritas durch die Dekrete von Mons. Jan Graubner erneuert. Ein gewisses Belebungsmerkmal stellen die Informationen über die Erholungsheime der Caritas dar. Da die Caritas Mitarbeiter oft nach der Geschichte der ehemaligen Kannonikerresidenz in Wurmova Straße Nr. 5 (Der Hauptsitz der Charita Olomouc) befragt werden, haben wir uns entschieden, in die Publikation auch diese Informationen einzufügen. Zum Schluss werden kurze Medaillons über wichtige Persönlichkeiten der katholischen Caritas angeführt.

Übersetzung: Jan Sítar

Přílohy

I. Soupis předsedů a prezidentů Svazu Charity v Olomouci, Arcidiecéšní Charity v Olomouci (Arcidiecéšní katolické charity v Olomouci), Arcidiecézní charity Olomouc

únor 1922–1923

Dr. Adolf Procházka, viceprezident krajského soudu v Olomouci a senátor

duben 1923–1924

Josef Kolářek, ředitel státních drah

červen 1924–1938

Mons. Jan Stavěl, kanovník a od roku 1927 pomocný biskup olomoucký

listopad 1938–1949

Mons. František Světlík, prelát

1951–1959

Mons. Dr. František Kutal

V roce 1959 olomoucká kancelář Ar-Chy likvidována na ČKCH Praha

Obnovení ACHO dekretem z 30. 10. 1991

1991–1997

P. Václav Turzo

15. březen 1997 – 30. červen 2010

Mons. Josef Šich

od 1. července 2010 – dodnes

P. Bohumír Vitásek

II. Soupis ředitelů Svazu Charity v Olomouci, Arcidiecéšní Charity v Olomouci (Arcidiecéšní katolické charity v Olomouci), Diecézního střediska České katolické charity v Olomouci, Arcidiecézní charity Olomouc

1922–1927 (do 31. srpna)

P. Ludvík Bláha, OPraem (P. Leander Brejcha OFM, sekretář, od 1. září 1927 ředitelem Svazu v Brně)

1928–1959

Stanislav Šimíček (po odchodu Brejchy do Brna jmenován sekretářem, od září 1928 ředitelem)

1959, olomoucká kancelář likvidována na ČKCH Praha

1990–1991

Jindřich Suchánek (Diecézní středisko České katolické charity)

1991–2002

Jindřich Suchánek

2003 – dodnes

Václav Kepř

III. Soupis ředitelů Domova bl. Anežky České (1936–1950) a Charity Olomouc (od r. 1992)

1936–1944

P. František Spurný

1944–[1949?]

P. Jan Sigmund

Září 1950 – internace řádových sester Domova

Založení Charity Olomouc dekretem z 31. 3. 1992

březen 1992 – květen 1993

Marian Jahoda

květen 1993–1999

Mgr. Miloslav Utíkal

květen 1999–1999

Ing. Zdeněk Beil

2000 – 15. října 2001

Mgr. Tomáš Zemánek

16. října 2001 – dodnes

Ludmila Gottwaldová, DiS.

IV. Stručné dějiny olomoucké Charity z pohledu Stanislava Šimíčka

Text vznikl u příležitosti 65 narozenin a odchodu do penze, přednesen byl na zasedání správního výboru Ar-Chy v roce 1959, zdroj: Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Arcidiecézní charita (milosrdné lásky) v Olomouci, karton č. 11, Schůze správního výboru Ar-Chy dne 1. dubna 1959, příl. č. 5, částečně upraveno a kráceno.

Projev na rozloučenou dne 1. dubna 1959.

Rekapitulace.

1. Při svém nástupu 1. března 1928 jsem zjistil majetek Ar-Chy dle bilance k 31. XII. 1927 v celkové částce Kč 884.452,-. Za deset let již vzrostlo jmění Ar-Chy na Kč 1,953.130,-, tedy více než o 1,068.000,-. Za 30 let podle bilance k 31. XII. 1958 obnášelo jmění Ar-Chy již 4,945.257,88 a to v nové měně.

Celkové vydání Ar-Chy /bez ústavů v Tršticích a Lukově/ za rok 1928 obnášelo pouze Kč 87.667,77, za 30 let podle bilance k 31. XII. 1958 /rovněž bez vlastních ústavů v Nezamyslicích a Lukově/ již Kč 363.086.04.

2. Při mém nástupu měla Ar-Cha k 31. XII. 1927 pouze 71 farních odborů Charity – svých pobočných spolků tehdy zvaných „Ludmila“. Před jejich úřední likvidací jich bylo již 638, bezmála v každé farnosti arcidiecése. Bylo potřebí mnoho set veřejných schůzí a přednášek s promítáním světelných obrázků, než se organizace Charity ve farnostech rozrostla do takových rozměrů a počtu. Po dlouhou řadu let jsem od podzimu až do jara skoro každou neděli s aparátem v dřevěné bedně a s krabicí se 200 skleněných obrázků jezdil po všech krajích arcidiecése, přednášel ve školách, v sálech i zakouřených hospodách až před 400 účastníky, propagoval intence katolické Charity a získával dobrodince pro ni. Celá řada odkazů Charitě v peněžích nebo domech svědčí nejlépe, že tato propagace se neminula účinkem. Jednou za tuhé zimy jsme na saních uháněli s větrem o závod k obci Nová Lhota za Velkou n./Vel. Před divočáky, neboť býti sežrán v mladém věku od divokých sviní nezdálo se mně žádnou lahůdkou.

3. Pro nedostatek podpory od státu jsme z počátku konali po celou řadu let kromě sbírek peněžních i sbírky naturálií. (...)

4. V roce 1929 zakoupili jsme na ostrově Krku společně s diecézní Charitou v Brně pozemek ve výměře asi 10.000 m² pro zamýšlené vybudování ozdravovny. Z různých příčin ku stavbě nedošlo, až teprve v roce 1930 jsme zakoupili na ostrově Lošíně pension a zařídili jej jako ozdravovnu pro dospělé. Pozemek na Krku byl prodán.

5. (...) Koncem roku 1930 jsme zakoupili od hraběnky Sarolty Seilernové ženskou útulnu v Lukově za Kč 80.000,-. Budovu jsme později přestavěli a zřídili v novostavbě moderně vybavený domov pro přestárlé ženy.

V letech hospodářské krize jsme po celé arcidiecézi organizovali i sběr obnošeného šatstva, prádla a obuvi a rozdávali je hromadně ve městech chudým a nezaměstnaným. (...)

6. V roce 1932 jsme zahájili péči na novém úseku – organizování prázdninových osad pro děti slabé a chudokrevné. Ve školních třídách klášterů v Háji u Opavy, v Odrách, na Buchlově a jiných místech našly dobrou rekreaci stovky dětí po oba prázdninové měsíce pod osvědčenou péčí řeholních sester. (...)

8. V roce 1935 zúčastnili jsme se celostátní výstavy katolické Charity v Praze v paláci Clam Galasově u Karlova mostu. Protože jsme tím shromáždili velmi mnoho materiálu, tabelí s fotografiemi ústavů, statistické přehledy, diagramy, nástěnky apod., uspořádali jsme v září celodiecézní výstavu Charity v našem Lidovém domě. Velký sál, předsálí, místnosti našich nynějších tří kanceláří i chodby – vše bylo zaplněno spolu s krásnými výrobky našich ústavních chovanců. Ministerstvo národní obrany nám k otevření výstavy uspořádalo na náměstí zdarma koncert vojenské hudby – výstavu, která trvala 14 dní, navštívilo přes 2.000 osob. (...)

V roce 1933 obdrželi jsme od ministerstva financí povolení k uspořádání celostátní věcné loterie. Vydali jsme k tomu účelu 400.000 losů po 3,- Kčs. Skoro dva celé roky jsme pracovali na rozepsání a zaslání losů. Věcných výher bylo 2.667 v ceně Kčs 90.000,-. Tak se konal 17. března 1937 v sále Lidového domu. Přes to, že jsme museli výhercům vyplatit všechny tři hlavní výhry, zůstal nám čistý výtěžek přes 140.000,- Kčs, který jsme ihned investovali do novostavby Domova důchodců v Lukově, který nás stál přes 400.000,- Kčs. (...)

9. V prázdninové měsíce v roce 1936 přivezli nám čeští krajané z Vídně skupinu českých dětí, které jsme v Břeclavi převzali a rozvezli do charitních ústavů, které je po 2 měsíce bezplatně vydržovaly. (...)

10. Dne 6. listopadu 1938 zemřel náš předseda, světitel biskup Msgre Jan Stavěl, budovatel charitního ústavu a katolické školy v Zašově. V tomto roce jsme po mobilizaci pečovali v rámci celostátní akce o tisíce uprchlíků, kteří z pohraničí od německých a polských hranic utekli do našeho vnitrozemí namnoze bez prostředků. Část velkého vydání při této akci byla nám uhrazena z daru londýnského starosty, který u nás v tomto roce rozdělil na péči o uprchlíky 50 milionů Kčs. V tomto roce jsme ztratili kontakt se 103 farními odbory Charity, které jako sudetské území byly zapojeny do německé říše.

11. V roce 1939 ani po obsazení republiky nacisty a německou armádou jsme ve zřízeném protektorátu Čechy a Morava neustali v práci, jak to učinily mnohé dobrovolné organizace jiné. Právě naopak: v tomto roce jsme na podkladě nových stanov založili ve všech skoro okresích Okresní Charity jako naše pobočné spolky a tyto začaly rozvíjet velkou činnost ve svých okresích. (...)

12. V roce 1940 převedli jsme ostravský časopis Ludmila do Olomouce a přetvořili jsme jej na měsíčník pod vedením Dra P. Hloucha. (...)

14. (...) Válečná doba si vyžádala nutnost zřídit stravovací stanice při různých charitních ústavech hlavně ve městech. V roce 1942 jsme těchto stanic měli již 27 s 1.768 stálými strážníky. Kde nebylo takových stanic, vydány byly chudým poukázky na potraviny v počtu 2.953 kusů v hodnotě K 152.556,-, které byly splaceny obchodníkům.

15. V roce 1943 byly poprvé zavedeny kostelní sbírky pro účely katol. Charity. Jak důležitý to byl počín, povolený a vyhlášený p. arcibiskupem, je vidno z těchto výsledků: Od roku 1943 do pololetí r. 1953 vynesly tyto sbírky Charitě hrubý příjem 11 405.041,40 ve staré měně, v nové měně od r. 1953 do dneška 1 367.786,21. Do roku 1950 celý tento výnos až na 2 % byl vrácen zpět do arcidiecése jako podpory charitním ústavům a Okresním Charitám na ošetrovatelskou činnost, od r. 1950 musíme však plnou polovinu výnosu odváděti do ústředí ČKCH v Praze.

16. Rok 1944 přinášel již naději na brzký konec okupace a války, jejíž následky hojila Charita zvýšenou péčí podpůrnou ošetrovatelskou, zdravotní i politicko-národní a duchovní. Partyzáni nacházeli útulek i nasycení v mnohých našich ústavech, podobně i uprchlí zajatci, dorost nasazený do zákopových prací dostával oděvní součástky, z černých fondů dávány tisíkové podpory rodinám těch, kteří trpěli v koncentračních táborech, o čemž jsme z bezpečnostních důvodů nemohli vésti žádné písemné záznamy. Naše ústavy na naše doporučení posílaly potravinové balíčky do Dachau, Buchenwaldu aj.

17. Vyvrcholením podobné péče byl rok 1945 – skončení 6tileté kruté války. Tento a následující rok 1946 byl zaměřen na odčinění následků války, organisováním pomocných akcí na záchranu těžce postižených. V těchto letech rozdělila Ar-Cha 9 vagonů dobrého šatstva, dodaného jí z akce UNRRA, ze sbírek našeho krajana preláta Zlámala z Clevelandu, z pomocné akce amerických katolíků, statisíce cigaret z daru francouzské vlády jako její dík za ošetření a živění franc. zajatců, osvobozených z koncentráků, z přidělů mezinárodního Červeného Kříže atd. Z daru amerických katolíků, t.zv. War Reliéf Service jsme do Okresních Charit rozeslali 3.236 beden masitých konserv aj. poživatin, 93 pytlů pšeničné mouky, 17 beden čokolády, dvě plná nákladní auta vzácných léků a obvazů. (...)

Časopis Ludmila změněn v roce 1947 na název Charita a redakce přenesena do Prahy. Rozvinula se péče prázdninová, organisovány praktické kursy, charitní poutě, získány tisíce nového členstva, kartotéka našich dobrodinců vzrostla do té doby na počet, přesahující 40.000 jednotlivců a institucí, v hostitelské akci posíláno do rodin ročně 1.850 potřebných dětí. Za rok 1946 a 1947 vydáno bylo jen v Čechách a na Moravě na charitní péči přes 111 milionů Kčs. (...)

18. Rok 1948 a další byl mezníkem, kdy byl zastaven nebyvalý dosud organizační a ústavní rozmach Charity. (...)

Státní orgány převzaly velkou většinu naší péče do své správy a tato péče je financována v rámci státního rozpočtu. (...)

Loučím se s Vámi všemi – děkuji Vám přítomným i těm mnoha a mnoha nepřítomným spolupracovníkům, spoluzaměstnancům dnešním i dřívějším, váženým funkcionářům, stovkám řeholních sester za to, že jste mně v této práci posilovali, pomáhali a povznášeli vždy k vyšším metám.

Přeji Vám všem do další práce hojně požehnání Božího a věřím, že tohoto Vám při víře v obcování svatých budou i nadále na Pánu Bohu vyprošovati jak naši svatí charitní patronové tak i ti charitní pracovníci, kteří z této liché již na věčnost odešli. Láska Kristova nechť Vás pudí k další práci, láska bratrská nechť Vás spojuje vzájemně při tomto společném díle – to je na rozloučenou poslední mé přání Vám všem do dalších let.

Stan. Šimíček

charita OLOMOUC

ISBN 978 – 80 – 905260 – 1 – 3

